

Directa

publicació quinzenal

Núm 422

De l'11/1 al 24/1 de 2017

2 €

www.directa.cat

Un 60% de la població
valenciana deportada als
camps del règim nazi va
ser exterminada

8-11

Francesco Tonucci: "Que
un infant vagi sol a l'escola
hauria de ser una expressió
de confiança"

12-15

Les professionals del sector
de la traducció audiovisual
reclamen millores
laborals i més visibilitat

26-27

Fortunes de guant blanc

Expliquem qui són i com s'han fet
riques les quaranta famílies dels
Països Catalans de la llista 'Forbes'

PÀG 3-7

/ FRANÇOIS PAGÈS

D Directa

publicació quinzenal

EDITA:
La Directa SCCL
C. Riego núm. 37 baixos esquerra 08014 Barcelona
Tel: 935 270 982 / Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat - www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

LLICÈNCIA CREATIVE COMMONS: Reconeixement-No Comercial-Sense Obra Derivada 2.5

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric

La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió

QUI SOM?

Estirant del fil

Víctor Yustres, Joan Mas

Al peu del canó

Jesús Rodríguez, Anna Celma

Miralls

Gemma Garcia

Cruïlla

Vicent Almela, Guille Larios

Impressions

Adrián Crespo, Isabel Benítez

Roda el món

Oriol Andrés, Roger Suso

Poca Broma

Gerard Casadevall

Expressions

Misael Alerm, Àlex Romaguera i Dani Bastús

La indirecta

Àlex Romaguera i Mariana Cantero

Coordinació web

Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i

Maties Lorente

Audiovisuals

Sònia Calvó, Estel·la Marcos

Fotografia

Víctor Serri

Il·lustració

Ricardo Hermida, Lluís Ràfols

Correcció

Laia Bragulat

Edició

Jesús Rodríguez

Projecte gràfic

Jose Téllez, Sergio Espin, Núria Ribes i

Hugo Cornelles

Disseny gràfic i compaginació

Pau Fabregat

Gestió web

Jamgo Cooperativa Tecnològica

Administració i subscripcions

Ester Mora

Difusió i Publicitat

Ferran Domènech

Comercial i distribució

Paula Rodríguez

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS

COL-LABORADORS: Berguedà, Bages i Solsonès ('L'Apunt'); Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona; Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('Districte 11' i 'La Intervia'); Tarragonès; Terres de Ponent; Castelló; València; Palma; Eivissa; Menorca; Perpinyà; Terres de l'Ebre i Val d'Aran

CONTACTES:

General directa@directa.cat

Redacció redaccio@directa.cat

Opinió opinio@directa.cat

Cultura expressions@directa.cat

Subscripcions subscripcions@directa.cat

Publicitat publicitat@directa.cat

Distribució distribucio@directa.cat

Reptes i propòsits per un any trepidant

Redacció Directa

@La_Directa

Al llarg de les darreres setmanes, us hem fet una sèrie de #PropòsitsDirecta, però, en aquest article, us volem explicar quins seran els nostres propòsits per aquest 2017 i quins objectius ens hem marcat un cop constituïdes com a cooperativa.

El primer dels propòsits va relacionat amb el quinzenal que teniu a les mans. Actualment, n'editem 2.500 exemplars, que arriben arreu dels territoris de parla catalana i més enllà. És la nostra raó de ser, a la qual dediquem una gran quantitat d'esforços per poder oferir un producte de qualitat. També és allò que ens diferencia d'altres projectes, ja que no n'hi ha cap altre que editi una publicació de periodisme transformador en català, en format paper i dues vegades al mes. Per tot plegat, ens hem proposat donar al paper la importància que es mereix a través d'un redisseny que s'adeqüi millor a les necessitats de les lectores de la publicació i les col·laboradores que l'omplen de contingut. Aquesta nova maqueta anirà acompanyada d'una campanya de difusió per donar valor al periodisme en paper.

Ho farem coincidir amb l'onzè aniversari del mitjà. Per cert, ja us podeu reservar la data: 29 d'abril. Aquell dia, farem l'assemblea extraordinària de la cooperativa i celebrarem la festa d'aniversari a l'Ateneu Popular de 9 barris.

Un altre dels reptes que afrontem és crear una estructura formativa per a les col·laboradores de la *Directa*. Diversa gent sortida dels campus o de l'activisme s'apropa a nosaltres per aportar continguts a les nostres pàgines. Hem detectat una certa mancança pel que fa al coneixement d'eines i recursos en àmbits com la investigació. Ens agradaria créixer col·lectivament i formar-nos i, per això, hem pensat que seria útil i necessari establir unes jornades d'autoaprenentatge, una mena d'escola d'hivern, amb tallers i sessions pràctiques. Ho estem treballant des del Consell Periodístic i pensem en un cap de setmana de finals de febrer o inicis de març. Per cert, ben aviat us parlarem del local on ubicarem la nostra futura redacció. Us avancem que el canvi ens engresca i emociona... ◀

VOLEM SABER LA TEVA OPINIÓ: Quin article t'ha agradat més del número? Què hi trobes a faltar? Quins canvis hi faries? Quins temes no toquem i podríem tractar?
ESCRIU-NOS a directa@directa.cat

L'Estat espanyol és el segon país de la Unió Europea on ha crescut més la desigualtat. Segons dades de l'Eurostat, des de l'inici de la crisi econòmica, una de cada tres habitants està en risc d'exclusió social, mentre que les grans fortunes no han deixat d'enriquir-se. Els Països Catalans és el territori que, amb diferència, acapara el nombre més elevat de persones multimilionàries, que han engruixit el seu patrimoni a través de l'evasió fiscal, l'explotació de les seves treballadores i altres pràctiques irregulars

Grans fortunes catalanes: un paradís d'impunitat

Juan Roig, Isak Andic i Sol Daurella encapçalen el rànquing de les persones més riques dels Països Catalans, moltes de les quals han incrementat la seva fortuna operant al marge de la llei, eludint impostos o vulnerant drets laborals

Isak Andic en un sopar amb l'expresident Artur Mas i l'actriu Scarlett Johansson / CDC

Àlex Romaguera / Eloi Latorre / Marc Font
@AlexRomaguera / @Homestatic / @marcfontribas

Un informe d'Intermón-Oxfam conclou que, l'última dècada, les grans fortunes han augmentat el patrimoni un 15%, mentre que la riquesa del 99% restant ha caigut també un 15%

Un 1% de la població concentra tanta riquesa com el 80% més pobre. Amb l'esclat de la crisi financera, el 2007, i la posterior etapa d'austericidi aplicat sota el dictat de la troica, la bretxa s'ha fet especialment notable. Segons l'informe *Una economia al servei de l'1%*, que Intermón-Oxfam va publicar a mitjan 2016, al llarg d'aquesta dècada, les grans fortunes de l'Estat espanyol han incrementat el seu patrimoni un 15%, mentre que la riquesa del 99% restant ha caigut un 15%.

Als Països Catalans, el decalatge entre les rendes altes i les baixes també s'ha disparat, al mateix ritme que s'han liquidat les prestacions, els serveis bàsics i l'ascensor d'oportunitats que l'Estat social havia de garantir a tothom. D'aquest paisatge devastador, en què el salari mitjà s'ha desplomat fins al 22,2%, només n'han sortit indemnes les grans fortunes, que no sols han mantingut el seu patrimoni, sinó que l'han ampliat amb escreix. Així ho rebel·la el monogràfic que publica la revista internacional *Forbes* cada any sobre les

100 famílies més adinerades de l'Estat espanyol, 40 de les quals es concentren als Països Catalans: Catalunya (27), el País Valencià (9) i les Illes Balears (4).

Els 'Forbes' catalans

Al capdavant del rànquing català, hi trobem el valencià Juan Roig, amo del gegant de la distribució Mercadona; Isak Andic, propietari de l'imperi tèxtil Mango; Sol Daurella, directora general de Coca-Cola a l'Estat, i Víctor Grífols, hereu dels laboratoris farmacèutics Grífols. Sense oblidar la família Carulla, propietària del hòlding alimentari Agrolimen, o Demetrio Carceller, president de Damm i de la subministradora de gas i petroli Disa. Tampoc no hi falten altres empresaris vinculats a la construcció o l'hostaleria, que gràcies a la bombolla immobiliària i la febre turística han estès els seus tentacles arreu del món. És el cas dels hotelers mallorquins Miquel Fluxà (Iberostar Hotels) i la família Barceló (Hotels Barceló), que han ampliat la cadena d'establiments a Europa i l'Amèrica del Sud. Entre les 41 fortunes catalanes, que majoritàriament pertanyen a les

Continua a la pàgina següent >>>

Les 40 principals fortunes

>>> Ve de la pàgina anterior

famílies de la *burguesia* tradicional, també destaquen l'inversor Ricard Portabella o la família Lara Bosch, propietària del Grupo Planeta i Atresmedia.

D'acord amb l'estimació de *Forbes*, totes elles acumulen el 20% del PIB català i sobrepassen les empreses amb més capitalització de la borsa domèstica, que en el cas espanyol són Inditex i Banco de Santander. La revista també assenyala que el perfil de multimilionari seria el d'un home, de 62 anys de mitjana, principalment del sector de la moda o l'alimentació (cas de Juan Roig, Lluís Carulla o Demetrio Carceller) i establert a Catalunya, València o les Illes, fet que corrobora la petjada milionària en territori català.

Evasió de responsabilitats

La riquesa dels *Forbes* catalans s'ha forjat a l'escalf d'un sistema fiscal que ha blindat els seus privilegis. Tant és així que la majoria dels 41 multimilionaris han ordit mecanismes d'enginyeria financera per pagar els mínims impostos possibles, sigui a través de la recol·locació de patrimoni a paradisos fiscals o amb la creació de les controvertides societats d'inversió de capital variable (SICAV), barreja de societats anònimes i fons d'inversió que només tributen sobre les plusvàlues (i amb les quals s'estalvien un 43% en impostos respecte a la tributació de l'IRPF). Isak Andic o Sol Daurella, entre altres, participen en SICAV per gravar menys i obtenir més beneficis per a les seves empreses, mentre que Víctor Grífols, la família Carulla i els germans March (Banca March) o Molins (Ciments Molins) tenen diverses filials radicades a països considerats *offshore* o que presenten un règim fiscal molt avantatjós.

Altres vies per on transiten els seus fons són les societats patrimonials, exemptes de pagar impostos, i les fundacions, un dels recursos per evitar que es conegui qui hi ha darrere els diners dipositats i de les quals, si estan constituïdes en paradisos fiscals, no és necessari declarar l'activitat.

D'altra banda, també trobem molts casos en què les grans fortunes estan o han estat investigades per frau contra la hisenda pública, com ara la família Carceller (Damm), condemnada per evasió continuada d'impostos, o bé per discriminació laboral. En aquest capítol sobresurten Juan Roig (Mercadona), involucrat en conflictes pel perjudici que ha provocat l'obertura dels seus establiments en el comerç local, o Isak Andic, que ha rebut denúncies per l'explotació que pateixen les treballadores de les plantes que Mango té a Bangla Desh i altres països de l'Àsia i l'Orient Mitjà.

Romanents ocults

Amb l'objectiu d'esbrinar la riquesa de les grans fortunes, *Forbes* treballa amb les dades del Registre Mercantil i la Comissió Nacional del Mercat de Valors (CNMV). D'aquí obté el volum de participacions i accions, fons (SICAV i altres productes d'inversió) i altres actius empresarials. Una informació que, tot i estar contrastada per carta, difícilment pot representar la riquesa real de què disposen els multimilionaris, atès que no inclou el seu patrimoni privat. De fet, segons fonts de la revista, cada vegada hi ha més fortunes que oculten la seva riquesa en inversions privades -com ara immobles, rellotges, cotxes, iots i altres béns- i en diversos comptes corrents.

Si, a això, hi afegim que Mango, Mercadona, El Corte Inglés i altres companyies titulades per algunes de les grans fortunes de l'Estat no cotitzen a la borsa (de manera que només poden ser analitzades a partir del valor en llibres, que no reflecteix el seu valor actual) i no estan sota el control de cap organisme estatal regulador, podem concloure que, en molts casos, el patrimoni que realment controlen és molt superior al que es coneix. Així doncs, amb subterfugis que se situen als límits de la legislació i mecanismes per evitar ser escrutats, els *Forbes* catalans han trobat el terreny aplanat per augmentar poder adquisitiu amb opulència i impunitat. ◀

s dels Països Catalans

Manuel Lao // 1.800 milions d'euros

Cirsa (casinos, bingos i escura-butxaques) i Nortia (hotels, aviació, obres d'art)
Condemnat a dos mesos de presó el 1988 per evadir 27 milions de pessetes. Apareix en un llistat publicat per 'El País' el 2013 de persones investigades als jutjats a partir de les informacions de la llista Falciani. El seu soci a l'Argentina, Cristóbal López, amb qui explota dos casinos, és investigat per frau fiscal massiu.

Família Escarrer // 1.400 milions d'euros

Cadena Sol-Melià
Apareixen als papers de Panamà com a titulars de diverses societats administrades des del despatx d'advocats Mossack Fonseca, que van liquidar el 2012 per acollir-se a l'amnistia fiscal. La societat Trust 29 (amb seu a Jersey), ha administrat bona part del patrimoni personal dels Escarrer, pare i fill, a través de comptes del BBVA a Suïssa.

Thomas Andreas Meyer // 1.300 milions d'euros

Cadena de botigues Desigual
Fins a l'any 2013, el capital de la matriu del grup (Abasic) va estar controlat des d'una societat radicada als Països Baixos: It's not the same BV Abasic. Té una investigació d'hisenda oberta pels exercicis de 2010 a 2012

Mariano Puig // 1.300 milions d'euros

Corporación Puig (marques Carolina Herrera, Prada, Valentino, entre d'altres)
Tenen part del seu patrimoni invertit a la Sicav Quaestor Investments, una xifra d'uns 29 milions d'euros.

Ricard Portabella // 1.000 milions d'euros

Exaccionista de Danone i administrador de la immobiliària Anpora
Té residència fixada a Suïssa (on figura a la llista dels 300 més rics)
La matriu dels seu negoci immobiliari (Anpora) està controlada per una societat amb seu a Luxemburg, Taiko SA.

Família Lara Bosch // 1.000 milions d'euros

Grup Editorial Planeta (Edicions 62, Tusquets, Seix Barral) i Atresmedia (Antena3, La Sexta, La Razón)
Investigats per la Comissió Nacional del Mercat de Valors (CNMV) per valoritzar les seves accions al Banc de Sabadell per damunt del preu de mercat

Miquel Fluxà // 1.000 milions d'euros

Grup Iberostar (Hotels, resorts i paquets turístics)
Els seus germans també administren les marques de calçat Camper i Lottusse

Família Barceló // 1.000 milions d'euros

Viatges Barceló i una cadena hotelera
Un directiu del grup britànic TUI Travel, que va adquirir Viatges Barceló l'any 2003, va ser condemnat per defraudar 50 milions a hisenda simulant pèrdues en l'operació de compra.

Fernando Roig Alfonso // 1.000 milions d'euros

Pamesa (ceràmica), Mercadona i Renomar (energia). President del Villarreal CF
El 2014, va declarar com a accionista de Valmor en la investigació per les pèrdues econòmiques del gran premi de Fórmula 1 a València, eixugades pel govern valencià. L'any 2009, la Fiscalia Anticorrupció va denunciar Renomar, adjudicatària de bona part del pla de parcs eòlics de la Generalitat valenciana, per prevaricació. El cas fou arxivat

Família Roca // 1.000 milions d'euros

Empresa Roca (sanitaris de bany i calefacció)
Greu conflicte laboral l'any 2013 arran dels anuncis de tancament de les plantes d'Alcalà d'Henares (Madrid) i Alcalà de Guadaira (Sevilla), amb 500 acomiadaments. A Sevilla, la plantilla es va tancar durant mesos a la catedral. També van clausurar una fàbrica de ceràmica a Santa Margarida i els Monjos (Alt Penedès), amb 114 acomiadaments.

LLEGENDA:

- Investigades per la justícia
- Irregularitats fiscals
- Vulneració de drets laborals

Carme i Lluís Riu Güell // 850 milions d'euros

Riu Hotels
Societats radicades a les illes Verges, Niue, Jersey i Panamà.

Liliana Godia // 850 milions d'euros

Fundació Francisco Godia, Abertis i Fersa
El seu marit, Manuel Torreblanca, condemnat per frau fiscal.

Família Fradera Lloret // 850 milions d'euros

Exaccionistes Uniland (cimentera) i Lumbier (immobiliària)
Inversors del mercat borsari de Wall Street (Nova York)

Alberto Palatchi // 750 milions d'euros

Pronovias (moda per enllaços matrimonials)
Administra patrimoni amb les sicav Gesprisa, Herprisa i RedRock.

Famílies Botet, Elías i Carbó // 600 milions d'euros

Lloguen 500 locals a Caprabo i grup Cobel (immobiliari)
Tenen 59 milions d'euros invertits en quatre sicavs

Juan Lladró // 600 milions d'euros

Lladró (ceràmica, porcellana i joieria)
Sancionat per cometre irregularitats en licitacions públiques

Família Molins // 575 milions d'euros

Ciments Molins
Administra 30 milions a través de les sicavs EDM i Unión Esp. de Inv.

Josep Esteve i Família // 500 milions d'euros

Laboratoris Esteve
Tenen 16 milions d'euros invertits a la sicav Arroba Invest

José Llorens Torra // 500 milions d'euros

Epsa Internacional (minería), Agro Ricesa (ramaderia) i Europark
Les sicavs Boysep i Satrapa estan sota el seu control

Família Suqué-Mateu // 500 milions d'euros

Grup Perelada (joc recreatiu, restauració i producció de vins)
Imputació a cas Casinos. Tenen sicavs i seus a paradisos fiscals

Asunción Soriano Manzanet // 500 milions d'euros

Porcelanosa i Atrevia
A través de la societat Sorman, gestiona patrimoni via sicav.

Javier i José María Ventura // 500 milions d'euros

Adam Foods (Nutrexpa: Artiach, La Piara, Phoskitos o Aneto)
L'altra pota de l'antiga Nutrexpa és Idilia Foods

Héctor i Manuel Colonques // 500 milions d'euros

Porcelanosa (accionistes)
Manuel està investigat per suborn i falsedat documental

Família De Andrés Puyol // 450 milions d'euros

MedCap Real Estate (inversions immobiliàries)
Gestionen patrimoni a través d'una socimi, una variant de sicav.

Jordi Rubiralta Giralt // 450 milions d'euros

Werfen Grup (material biomèdic i hospitalari)
Compta amb filials a Suïssa, considerat un paradís fiscal.

Família Vall // 450 milions d'euros

Vall Companys (productor de porcí, amb base a Osona)
Administren part dels béns a través d'un conglomerat de sicavs.

Salvador Tous i família // 425 milions d'euros

Tous (joieria, bijuteria i complements)
Accionista a Suïssa (Partners Group Holding) i filial a Hong Kong.

Josep Lluís Núñez i família // 425 milions d'euros

Núñez y Navarro (immobiliària)
Pare i fill condemnats a presó per suborn i falsedat documental

Jordi Miarnau // 400 milions d'euros

Comsa (construcció i obra pública)
Investigat per sobre costos construcció AVE. Papers de Panamà

Enrique Bañuelos // 400 milions d'euros

Expropietari del fons d'inversió Astroc
Símbol de l'especulació immobiliària, enfonsada amb la crisi.

JUAN ROIG. 8.000 MILIONS

Precarietat en cadena

Indiscutiblement, ocupa el primer lloc del rànquing de la gent més rica dels Països Catalans, a molta distància del segon. El patrimoni de l'amo de Mercadona, segons *Forbes*, ha augmentat 500 milions l'últim any. Amb 1.574 establiments i una facturació anual de 20.831 milions, Mercadona és la primera cadena de distribució de l'Estat, amb una política expansiva molt forta els darrers anys. En alguns municipis, les exigències de l'empresa i els mètodes negociadors per aconseguir obrir

botigues de gran superfície a les grans ciutats han provocat polèmiques veïnals, com en els casos recents de Manlleu, el barri de Bufalà de Badalona o l'antic Cinema Niza de Barcelona. Els sindicats CGT i CNT fa anys que denuncien casos d'assetjament laboral i de repressió sindical en alguns centres de treball, sense que gairebé cap mitjà de comunicació se'n faci ressò. La societat d'inversió Atitlan capital, controlada per la família Roig a través del gendre de l'amo de Mercadona,

Roberto Centeno –que gestiona els hospitals de Llíria i Gandia i altres centres sanitaris públics al País Valencià–, apareix al sumari que investigava els presumptes delictes fiscals de Drago Capital, societat titulada per Oleguer Pujol Ferrusola. Actualment, aquest sumari s'ha acumulat a la investigació global del patrimoni de la família de l'expresident de la Generalitat catalana. La seu d'Atitlan va ser registrada per la Unitat de Delictes Econòmics de la policia espanyola a finals de 2014.

SOL DAURELLA. 3.700 MILIONS

Un refresc d'or negre

L'hereva de l'antiga distribuïdora catalana de Coca-Cola, Cobega, és més rica gràcies a la fusió de les embotelladores del refresc d'origen nord-americà a diversos estats de l'occident i el centre d'Europa, de la qual va sorgir Coca-Cola European Partners el maig passat. L'any 2013, amb la creació d'un conglomerat semblant a l'Estat espanyol, Coca-Cola Iberian Partners, Daurella va posar en marxa una ambiciosa retallada de plantilla, que contemplava el tancament de quatre plan-

tes i 821 baixes; els plans van quedar abortats perquè tant el Tribunal Suprem com l'Audiència Nacional espanyola van declarar nuls els acomiadaments. Daurella controla tot el seu imperi accionarial (també posseeix paquets d'accions a Ebro Foods, Repsol i el Banc Sabadell, entre altres) a través de la societat Begindau SL, que és filial d'Indau SARL, que té seu a Luxemburg, Estat on també té una sicav, Surfup. El marit actual de Daurella és Carles Vilarrubí, vicepresident de la divi-

sió de la Banca Rotschild a l'Estat espanyol i vicepresident del Barça. Home de negocis estretament vinculat a la família Pujol (va ser xòfer personal de l'expresident durant la campanya de 1980) i soci en les primeres aventures de negocis d'Iñaki Urdangarin, Vilarrubí està inclòs al sumari de l'Audiència Nacional que investiga el presumpte cobrament de comissions il·legals i blanqueig de capitals per part del fill primogènit de Jordi Pujol.

FAMÍLIA CARULLA. 2.150 MILIONS

Brou de frau fiscal

La família propietària del hòlding alimentari Agrolimen (que inclou, entre moltes altres marques, Gallina Blanca o Pans & Company) ha protagonitzat un dels processos judicials per frau fiscal més llargs de l'Estat, arxivat i reobert més endavant. L'abril de 2014, els Carulla van arribar a un acord amb la fiscalia mitjançant el qual es retirava la causa a canvi de pagar 6,3 milions a Hisenda, corresponents al pagament de l'IRPF de l'any 2006, que admetien haver ocultat, més una multa de

tres milions. Un dels cinc germans que abanderaren el grup, Lluís Carulla, també va acceptar una pena de vint mesos de presó. Un altre dels germans, Jordi Carulla, figura als famosos Papers de Panamà, com a titular d'una societat domiciliada a les Bahames, Aifco, que va liquidar l'any 2010, just quan començava la investigació d'Hisenda sobre la família. Hi tenia deu milions de patrimoni. Però no és l'única societat de l'imperi alimentari radicada a territoris amb un règim fiscal lax; de

fet, hi ha dues societats accionistes d'Agrolimen amb seu als Països Baixos, Merimare Investments Amsterdam B.V i Venelpark B.V, també controlades pels Carulla. Amb tot, la fundació Lluís Carulla (amb la majoria de membres del clan familiar al patronat), continua sent considerada un emblema del mecenatge de l'elit burgesa del país per donar suport a la llengua i la cultura catalanes. Mariona Carulla també presideix la Fundació Orfeo Català-Palau de la Música Catalana.

FAMÍLIA CARCELLER. 2.000 MILIONS

Defraudadors amb estrella

El president del grup cerveser Damm i del grup de la subministradora de gas i petroli Disa, Demetrio Carceller Arce, gairebé ha duplicat el seu patrimoni personal en dos anys, segons el recompte de la revista *Forbes*. L'octubre passat, Demetrio Carceller Arce i el seu pare, Demetrio Carceller Coll, van arribar a un acord amb la Fiscalia Anticorrupció, mitjançant el qual es reconeixien culpables de tretze delictes contra la hisenda pública per evasió continuada de pagaments d'impostos durant diversos exercicis, a canvi del

retorn de les quantitats defraudades (al voltant de 24 milions d'euros), una multa de 93 milions, més una pena de set anys de reclusió per al pare i de tretze mesos per al fill. Un dels accionistes de Damm –controlat per la família Carceller a través de diverses societats– és la mercantil Seegrund, la majoria de les accions de la qual pertanyen a una altra marca, Japan Investments, que té domicili a Xipre i darrere la qual trobem el patriarca del clan, l'octogenari Carceller Arce. Aquest fet –pel que representava de control de

capital d'una participada a mans d'un mateix accionista– va ocasionar la sortida de Damm de la Borsa de Barcelona l'any 2014. Damm continua esponsoritzant multitud d'esdeveniments culturals i esportius, principalment a Catalunya, entre ells, les Festes de la Mercè de Barcelona. Demetrio Carceller Segura, avi de l'actual propietari de la cervesera, va ser ministre de Comerç i Indústria del règim franquista i va fer d'amfitrió de la visita de Heinrich Himmler (creador de les SS del règim nazi) l'any 1940 a Barcelona.

LILIANA I CARMEN GODIA. 850 MILIONS

Evasió fiscal de col·leccionista

Liliana Godia, accionista d'Abertis, és –juntament amb Sol Daurella (Coca-Cola) i Susana Gallardo, ex-consellera de Caixa Bank– una de les tres dones més riques de Catalunya. Coneguda com a *Lily*, va administrar –juntament amb la seva germana Carmen– el patrimoni acumulat a la Fundació Francisco Godia –clausurada l'any passat–, el llegat de la qual inclou una col·lecció d'art de valor incalculable, reunit pel seu pare, expilot de Fórmula 1. Liliana va ser imputada el 2012 per

un suposat frau a Hisenda de 5,7 milions d'euros. Segons la Fiscalia de Delictes Econòmics, van utilitzar diverses societats per sufragar despeses personals sense pagar els corresponents impostos per renda i patrimoni. Aquesta llarga investigació per frau fiscal sobre el patrimoni familiar durant els exercicis de 2007 a 2011 es va saldar amb un acord amb la fiscalia, pel qual el seu marit, Manuel Torreblanca, i el seu cosí, Francisco Javier Amat, van acceptar una condemna de dos anys de

presó i multes de 2,4 milions. Liliana Godia, també processada, va ser exculpada. Els Godia són presents a l'accionariat d'Abertis a través d'Inversiones Autopistas, participada a mitges amb Caixabank. L'any 2009, Carmen Godia va ser investigada per un jutjat de Barcelona, juntament amb el polèmic inversor Enrique Bañuelos, per ús d'informació privilegiada en l'opa que la constructora Martinsa –en la qual tenia interessos– va fer sobre Fadesa. La causa, però, va acabar arxivada.

JOSEP LLUÍS NÚÑEZ. 425 MILIONS

Del Camp Nou a Can Brians

Nascut a Barakaldo, Núñez i el seu sogre Francesc Navarro van aixecar un imperi immobiliari a remolc de la Barcelona del desarrollisme i l'especulació constructiva dels anys seixanta i setanta. El conglomerat empresarial s'estén per un centenar de societats, que exploten habitatges, pàrquings i una dotzena d'hotels. El mite d'empresari d'èxit fet a si mateix (durant un temps se li atribuïa el mite que totes les cantonades de Barcelona eren seves...) li va permetre assaltar la presidèn-

cia del Barça, entitat de la qual ha estat el mandatari més longeu, des de l'any 1978 fins al 2000. El març de 2011, l'Audiència de Barcelona va condemnar Núñez i el seu fill, Josep Lluís Núñez i Navarro (també exdirectiu del Barça), a sis anys de presó i a pagar dos milions d'euros pels delictes de suborn i falsedat documental. El tribunal va considerar provat que havien subornat un grup organitzat d'inspectors d'Hisenda amb gairebé un milió d'euros, amb l'objectiu que fessin ulls

grossos amb les declaracions del seu grup d'empreses, D'aquesta manera, els Núñez haurien deixat de pagar uns tretze milions dels exercicis del període entre 1993 i 1999. Posteriorment, el Tribunal Suprem va rebaixar la condemna a dos anys i dos mesos. Núñez pare i fill van ingressar a la presó de Can Brians en dues ocasions, però tot just van passar poc més de dos mesos fent nit al centre, abans d'obtenir definitivament el tercer grau penitenciari.

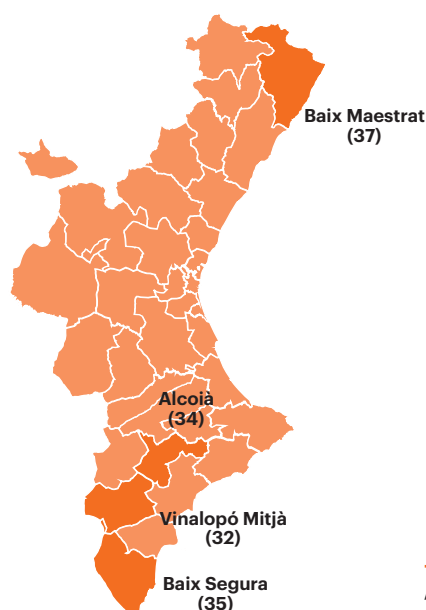

Memòria valenciana dels camps d'extermini

El règim d'Adolf Hitler aniquilà el 60% de la població del País Valencià que va passar pels camps de la mort d'Àustria i Alemanya

COMARQUES AMB MÉS DEPORTACIONS

/ ANDREU BLANCH

Hui, es considera que 678 persones valencianes acabaren en els camps de la mort del Tercer Reich i que al voltant de 400 -és a dir, un 60%- foren anihilades

Després de la signatura de l'armistici, el mes de juny, el govern de Vichy es despreocupà dels grups de presoners que no fossen francesos i els republicans quedaren desprotegits

Carles Senso
@carlesenso

Benedetto Croce dirà que la història sempre serà història contemporània perquè s'escriu des dels valors i els anhels d'aquells i aquelles que miren enrere, també influenciats per la realitat que viuen. La científicitat de la creació històrica s'ha de conjuminar, aleshores, amb la construcció d'interpretacions i els textos (i, per tant, la visió dels fets pretèrits) han de reunir els documents contrastables i objectius amb els valors individuals. Ha quedat més que clar, aquests dies, amb la versió televisiva de la novel·la *Lo que escondían sus ojos*, en què es fa un blaqueig enormement acientífic de la figura de Serrano Suñer, el cunyat del dictador Franco i responsable que la població espanyola que eixí a l'exili fugint de la guerra i acabà arrestada per les tropes alemanyes haguera de passar pels camps d'extermini nazis (i, majoritàriament, morir-hi assassinada). Les investigacions han fet augmentar les xifres. Hui, es considera que 678 persones valencianes acabaren en els camps de la mort del Tercer Reich i que al voltant de 400 -és a dir, un 60%- foren anihilades. A tot l'Estat espanyol, n'apareixen 8.964. Tot i que les xifres ja són molt concretes, no es consideren definitives perquè continuen apareixent personatges dels quals no hi ha informacions. És el cas de molts republicans que lluitaren amb l'Exèrcit Roig i caigueren en mans de les tropes nazis. Els treballs més recents, a més, han cenyit el tema per aproximar-lo a les comarques i els pobles, fet que, d'una banda, ha permès que molta gent conega que veïns i veïnes seues van ser víctimes de la barbàrie nazi i, de l'altra, ha obligat les autoritats polítiques a encapçalar reconeixements públics per introduir els seus noms en espais d'admiració social com, per exemple, els carrers. El fil de les conseqüències que provocaren l'eixida republicana es pot cercar en les revoltes que es produïren a l'Estat espanyol després de la Revolució Russa de 1917, l'oposició política a la dictadura de Primo de Rivera o l'autocrítica constant al que molts i moltes consideraren una República edulcorada pels poders fàctics i les classes benestants. Per a molta gent de les classes baixes (entre les quals el nivell d'analfabetisme superava el 70% abans del període republicà), la República no fou entesa com un punt d'arribada en què totes les seues necessitats i demandes polítiques es veurien

satisfeien, sinó com un punt de partida per construir el país i la societat que tenien al cap. Tanmateix, després de dècades (més aviat segles) d'enriquiment d'uns pocs a costa de la despossessió de la majoria (una teoria desenvolupada per David Harvey) les estructures no sempre ho afavoriren. El territori republicà es va anar aprimant a conseqüència de l'avanç de les tropes franquistes, secundades pel règim feixista de Mussolini i el nazisme de Hitler. L'extermini va ser massiu; l'exèrcit de Franco va aniquilar bona part de la població espanyola a través d'afusellaments massius i judicis sumaris sense cap mena de garantia legal.

Difícil refugi a França

Per a la gent republicana que va poder fugir (molta sense tenir cap mena de vinculació política), la vida tampoc no va ser gens fàcil. El govern francès la va rebre amb desgana i la va amuntegar en camps de concentració. Prompte, la població espanyola exiliada s'ocupà en les tasques agrícoles o industrials. La majoria, tanmateix passà a formar part de les Companyies de Treballadors Estrangers, distribuïdes bàsicament a les zones estratègiques de les fronteres per construir fortificacions militars i trinxeres antitancs. Després de la signatura de l'armistici, el mes de juny, el govern de Vichy es despreocupà dels grups de presoners i presoneres que no fossen francesos i els republicans quedaren desprotegits de l'estatut i, per tant, de les garanties de la Convenció de Ginebra, malgrat haver signat un contracte amb l'exèrcit francès. El setembre d'eixe mateix any, s'establí que els homes d'entre dinou i cinquanta-quatre anys que no pogueren ser tornats al seu país d'origen havien de ser reclutats als Grups de Treballadors Estrangers sense rebre salari, sols una compensació econòmica per a les famílies. Més de deu mil espanyols foren fets presoners per les tropes nazis i el govern francès de Vichy no mostrà gaires intencions de protegir-les: les deixà en un buit legal i nacional que les féu acabar als centres d'execució massiva.

Segons recollí el periodista Rafel Muntaner en el seu moment, de les 678 persones valencianes deportades als camps de concentració, quasi dos de cada tres van ser exterminades per la barbàrie nazi: 400 (el 59% del total) van ser assassinades o obligades a treballar fins a la mort, setze consten com

Continua a la pàgina següent >>>

Un grup d'alliberats
espera l'arribada de
l'exèrcit dels Estats
Units, entre el 5 i el 7
de maig de 1945
/ FRANCESC BOIX

Revisió de les SS
al camp d'extermini de
Mauthausen (Àustria)
/ AMICAL DE
MAUTHAUSEN

PROFESSIONS I EDATS
DE LA GENT DEPORTADA
DE L'ESTAT ESPANYOL

20% artesans
17% pagesos
14% obrers
13% paletes
13% comerciants
8% manobres

35% 20 - 25 anys
28% 25 - 30 anys
15% 30 - 35 anys

Superar el
relat del
silenci

Carles Senso / Vicent Galiana
@carlesenso / @gacavi2

De totes les cares de la repressió franquista, l'exili potser és una de les menys estudiades i conegudes. Ningú no amaga, hui en dia, que l'arquitectura repressiva del franquisme s'enfortí al final de la Guerra Civil: la fi de la confrontació bèl·lica no aturà la repressió, la institucionalitzà. Procediments sumaríssims d'urgència i afusellaments a l'alba; por, estigmatització i humiliació de les famílies, i l'exili, sempre oblidat.

Durant les últimes dècades, s'ha treballat per recuperar les històries i les memòries de les víctimes de la repressió franquista. Les especialistes i les activistes per la memòria han entès que, hui dia, la reivindicació d'una vida contaminada per la dictadura cobra una importància vital. Per evitar la prolongació de la humiliació i l'estigma sobre la memòria de les víctimes i les seues famílies, ens trobàvem -i ens trobem- davant la necessitat de lliurar la trajectòria de la seua vida, de les calúmies fabricades pel règim, la propaganda i el silenci imposat.

L'escriptora Clara Valverde defensa que la primera i la segona generació de descendents de les persones represaliades pel franquisme i el nazisme són hereves de penes i dificultats no resoltes. Argumenta que van ser criades i van interioritzar que hi havia determinats temes que era millor no remoure per no empitjorar la situació. El crit apagat sempre era millor que la protesta. La constricció, millor que la rebel·lia. La transmissió generacional del trauma es va traduir en bloquejos emocionals, inseguretat, ràbia no canalitzada o ansietat. "Açò fa que la generació dels nés porte una càrrega en l'inconscient a la qual és més difícil accedir, perquè els anys de silenci i de comportaments que han servit per amagar les emocions dificulten la comprensió de les manifestacions del trauma. Aquestes manifestacions són variades: por de parlar directament amb els que estan al poder (caps o qualsevol altra figura de poder), queixa sense acció, polarització (blanc/negre), necessitat d'un enemic comú, confusió, repetició, autoritarisme, fòbies, obsessions, etcètera".

El silenci s'ha trencat. Actualment, el País Valencià compta amb un moviment memorialista viu, actiu i dinàmic i amb unes investigacions que aporten llum i esperança. A nosaltres, però també als nostres avis i àvies. Mai més víctimes del silenci; mai més hereus del dolor. Perquè -ara sí- les històries de cacera no siguin glorificant el caçador. ◀

Presoners estirant
una vagoneta de
terra a la pedrera de
Mauthausen l'any 1942
/ EQUIP NIZKOR

>>> [Ve de la pàgina anterior](#)

a desaparegudes (2,4%) i, d'unes altres cinc (0,7%), no se'n té cap informació. Només 252 de les víctimes valencianes de Hitler van ser alliberades amb vida d'aquest infern per les tropes aliades i soviètiques, xifra que suposa un 37% del total de persones valencianes deportades, mentre que únicament cinc (0,7%) es van poder evadir dels camps. El drama valencià no difereix gens de l'espanyol, ja que, de les 8.964 persones deportades, també en va morir un 59%. Entre la població valenciana que va anar a parar als camps de la mort, només hi havia tres dones i les tres van sobreviure. Eren de Sueca, Vinaròs i València. Als registres, hi ha persones deportades de totes i cadascuna de les 32 comarques valencianes, però el Baix Maestrat (37), la Vega Baixa (35), l'Alcoià (34) i el Vinalopó Mitjà (32) són les que en van aportar més. L'autonomia valenciana, amb quasi el 8% del total de persones espanyoles deportades, és la cinquena amb més víctimes del nazisme, per darrere de Catalunya (22%), Andalusia (18%), l'Aragó (12%) i Castella la Manxa (10%). Prop de 440.000 republicanes espanyoles van creuar els Pirineus fugint de Franco l'any 1939. Després de l'ofensiva llampec de Hitler sobre França i la negativa de Franco de repatriar aquestes persones, el règim nazi les va enviar a les seues fàbriques de la mort com a apàtrides. La majoria eren joves: un 35% tenia entre 20 i 25 anys, un 28% entre 25 i 30 i un 15% entre 30 i 35. Hi predominaven els homes provinents d'oficis manuals: un 20% d'artesans, un 17% de pagesos, un 14% d'obrers, un 13% de paletes, un 13% de comerciants i un 8% de manobres.

Al voltant del 80% de la gent deportada als camps d'extermini anà a parar a Mauthausen, a l'alta Àustria, principalment als barracons 9, 11, 12 i 13. En eixos centres, les condicions de vida eren deplorables i cada dia morien milers de persones per l'acumulació de cansament, la mala alimentació -en el millor dels casos, els presoners rebien racions de menjar diàries que representaven el 60% de la seva despesa física- i la inconsistència de les seues defenses davant l'aparició de múltiples malalties. Unes condicions que buscaven l'aniquilació directa, però també la supressió de la capacitat de reacció de la gent encarcerada. Dins la xarxa de subcamps de Mauthausen, l'epicentre del drama valencià va ser a Gusen -d'on només eixirien amb vida quatre de les 296 persones deportades- i el castell de Hartheim, l'únic camp del Tercer Reich on no hi va haver supervivents. Els 39 valencians que van ser enviats a aquest sanatori reconvertit en un centre d'experiments mèdics salvatges van morir a la cambra de gas. Pocs dies abans de l'alliberament de Gusen, les SS van ordenar exterminar totes les supervivents: 900 persones van ser gasejades i unes altres 600 assassinades a destrallades. "La lliçó de l'Holocaust és la facilitat amb què la majoria de persones, quan se les posa en una situació en què no tenen una elecció bona o bé eixa elecció és massa costosa, es convencen a si mateixes i s'allunyen de la qüestió del deure moral (o no es convencen de seguir-lo) i, per contra, adopten els preceptes de l'interès racional i la conservació. En un sistema en què la racionalitat i l'ètica apunten en direccions oposades, la humanitat és la principal derrotada. El mal pot fer la seua feina bruta amb l'esperança que la majoria de les persones, durant gran part del temps, s'abstinguen de fer coses imprudents i precipitades; i resistir-se al mal és imprudent i precipitat. El mal no necessita seguidors entusiastes ni un públic que l'aplaudisca. L'instint de conservació ho farà tot", dirà Bauman. De paral·lelismes amb el present, no en falten. ◀

Les condicions de vida eren deplorables i cada dia morien milers de persones per l'acumulació de cansament, la mala alimentació i la inconsistència de les seues defenses

Pocs dies abans de l'alliberament de Gusen, les SS van ordenar exterminar totes les supervivents: 900 persones van ser gasejades i unes altres 600 assassinades a destrallades

Vides **recu**

Una nova generació d'investigadors i investigadores
Dolores García, Virtudes Purificación Cuevas (S)

C.S.
[@carlesenso](#)

Els darrers anys, diferents treballs microhistòrics elaborats per una nova generació d'investigadors i investigadores interessades en la història de la memòria han permès recuperar les vides de molts valencians i valencianes que, durant els anys trenta, lluitaren per la democràcia al País Valencià, a la resta de l'Estat espanyol i, també, arreu d'Europa, fet que les va dur als camps d'extermini nazis. Una d'aquestes vides és la de Joaquín Olaso Piera, de Carcaixent. Tot i ser membre del Comissariat del Poble d'Afers Interns de la Unió Soviètica i, per tant, tenir una vida més farcida de secrets que de certes, hi ha moltes dades sobre el personatge, que va ser clau en la configuració de bona part dels moviments comunistes d'arreu dels territoris de parla catalana durant els anys trenta. El seu paper dins el partit (o, més aviat, el moviment comunista), la seua col·laboració amb el Kremlin -fins al punt de ser considerat l'*ull de Moscou*- o la seua mort misteriosa a París després de sobreviure als camps d'extermini nazis són, encara avui, un secret. Olaso va nàixer el 8 de gener de 1900 a Carcaixent i, a principis dels anys vint, ja compartia vida sentimental amb Dolores García, una dona apassionant que va arribar a ser secretària personal de l'escriptor Pablo Neruda. Olaso va ser un dels fundadors de la Federació de Llevant del Partit Comunista i, durant la dictadura de Primo de Rivera, va començar les seues estades en l'estranger, a França i la Unió Soviètica, on va conèixer les conseqüències de la Revolució Russa de 1917. En agost de 1943, va ser enviat a Neue Bremm, un campament de la Gestapo situat a prop de la frontera francesa. Allí, va patir una detenció preventiva. Més tard, va acabar com a presoner a Bachmanning i Ebensee (on va arribar el 23 de setembre de 1944), ja a Àustria, abans de ser internat en Mauthausen el 17 d'octubre d'aqueix mateix any. Dolores García va ser detinguda i enviada al camp de Ravensbrück i es reuní amb Olaso en Mauthausen

Operades de l'oblit

dores ha recuperat la memòria de personatges com Joaquín Olasso Piera (Carcaixent), Sueca), Ricardo Cháfer Daroca (Xàtiva) o Jaume Seguí Saval (Callosa d'en Sarrià)

D'esquerra a dreta:
Joaquín Olasso Piera
i Dolores García,
Virtudes Purificación
Cuevas (saludant
el general Charles
De Gaulle) i Ricardo
Cháfer Daroca
/ AMICAL DE
MAUTHAUSEN

un mes abans de l'alliberament i la fi de la guerra mundial. Va ser l'única trobada amorosa permesa als camps. Van morir a casa, a París, oficialment asfixiats per una fuga de gas. Tanmateix, s'han fet moltes elucubracions sobre les pugnes internes del PC després de la guerra mundial.

Implicada en la Resistència

Virtudes Purificación Cuevas Escrivà -coneguda com a *madamme Carmen* o *madamme Vidal* entre la Resistència francesa- fou, tal vegada, el símbol de la lluita riberenca contra el feixisme, tant espanyol com europeu. Va creure en l'educació com a element fonamental per transformar les ments durant la seua joventut i s'afilià a les Joventuts Socialistes Unificades. Quan esclatà la guerra, fugí a l'exili i col·laborà amb la Resistència, on conegué Geneviève de Gaulle, la neboda del general Charles de Gaulle. Arran d'una delació, va acabar al camp de concentració de dones i xiquets més important numèricament, Ravensbrück, situat al nord de Berlín. Quan l'alliberaren, fou una de les abanderades en les commemoracions que es van celebrar sota l'Arc del Triomf i és una de les poc més de mil persones que llueix la distinció de comandant de la Legió d'Honor francesa. Cuevas va nèixer el 3 de febrer de 1913 a Sueca. Allistada al Quinto Regimiento a instàncies d'Enrique Líster, la suecana respongué, durant l'exili, a ordes del seu superior a la Resistència francesa, la mà dreta de Jean Moulin, que organitzà el Conseil National de la Résistance. A Fresnes, va ser colpejada i torturada. Principalment, Madame Carmen treballà d'enllaç, labor que la dugué a nodrir d'aliments diferents militants de diversos partits afins a la Resistència, a més de traslladar-los i posar en contacte les xarxes de propaganda, informació o armes i, fins i tot, arribar a subministrar material al maquis. Cuevas va arribar a Ravensbrück el 31 de gener de 1944 des de l'estació de l'est de París. El comboi tenia nom: *Les 27.000*.

El jove xativí Ricardo Cháfer Daroca morí el 22 d'abril de 1945 al camp d'extermini de Mauthausen, dues setmanes abans que les forces nord-americanes alliberaren els camps. Segons ha pogut estudiar l'investigador Salvador Catalá, va morir a causa d'una tuberculosi desencadenada per l'esclavitud, l'alimentació deficient i el maltractament rebut durant quasi un lustre de reclusió. El seu cadàver va ser llançat dins una fossa i mai no va arribar a ser gasejat ni incinerat, segons informes de la Creu Roja Internacional. Cháfer va nèixer l'1 de maig de 1915 a Xàtiva. Conduïa carros i, posteriorment, camions per ajudar a casa i li va tocar fer el servei militar obligatori en un dels moments més terribles per a la història del país, l'agost de 1936. Es va integrar en l'anomenada columna Durruti. Van passar els anys i la llei del silenci va caure sobre la família, com un autèntic exercici de desmemòria, fins que va arribar una carta procedent del govern d'Alemanya. Llavors, s'assabentaren que el 5 d'agost de 1940 va ser traslladat al camp de Mauthausen, on fou el presoner 3214. D'allí, va ser traslladat a Gusen, on va entrar el 20 de gener de 1941 i va finir el 22 d'abril de 1945.

Jaume Seguí Saval va nèixer el 27 de febrer de 1918 a Callosa d'en Sarrià. A inicis de febrer de 1939, setmanes abans de la finalització de la guerra, s'exilià a França amb la seua família, on s'allistà -sota l'amenaça de ser retornat a territori espanyol- a la 23a Companyia de Treballadors Espanyols. Després de l'ocupació nazi de París i la capitulació del govern francès del 25 de juny de 1940, fou deportat al camp Stalag IV-C de Wistritz amb el número de presoner 8858. Estant allà, la Gestapo ordenà el seu arrest com a "presoner polític roig espanyol" i, el 22 de juliol de 1941, fou deportat a Mauthausen -matrícula 3479- amb almenys 60 republicans més. Mesos després, l'octubre de 1940, seria transferit a Gusen, on moriria el 22 de març de 1942, als 24 anys. ◀

Virtudes P. Cuevas fou abanderada en les commemoracions que es van fer sota l'Arc del Triomf de París i va rebre la distinció de comandant de la Legió d'Honor francesa

El jove xativí Ricardo Cháfer Daroca morí el 22 d'abril de 1945 al centre d'extermini de Mauthausen, dues setmanes abans que les forces nord-americanes alliberaren els camps

Francesco Tonucci, pedagog i investigador

“Que un infant vagi sol a l'escola hauria de ser una expressió de confiança”

Francesco Tonucci sacseja les consciències allà on parla. Deixeble de Maria Montessori, Gianni Rodari i altres pedagogs italians de referència, la seva tesi sobre el comportament de la mainada ha esdevingut una revolució amb vista a entendre els conflictes del nostre entorn. A través del dibuixant i vinyetista Faro -el seu *alter ego*- i d'antologies com *La ciutat dels nens* (1991), propugna la necessitat d'atendre els nens i les nenes i deixar-les lliures perquè siguin persones autònomes, solidàries i capaces de llaurar-se el seu propi futur. El plantejament de Tonucci -recollit també a *Quan els infants diuen Prou!* o a *Benvingut, Joan. Cartes a un nen que ha de néixer*- ha donat peu als Camins escolars, el Parlament dels nens o els Consells urbans, iniciatives que han obligat a repensar la funció de la família, l'escola i la ciutat. Mirant sempre *amb ulls de nen*, aquest jubilat astut i intrèpid, investigador al Centre Nacional de Recerca Italià en l'àrea de psicologia i cognició, posa els seus coneixements al servei d'una nova societat en què la infància pot tenir un paper catàrtic, democràtic i transformador.

Àlex Romaguera
@AlexRomaguera

L'any 1991 vas impulsar el projecte internacional **La ciutat dels infants, que proposava canvis perquè les ciutats adoptessin la infància com a paràmetre ambiental i de sostenibilitat. Quin és l'origen d'aquesta experiència?**

Havia de ser una setmana dedicada a la infància de Fano, la meua ciutat, on vaig proposar que s'apliqués el programa pilot Camí segur, un projecte que instava els nens i les nenes a organitzar-se per anar juntes a l'escola. Arran de l'èxit del programa, el consell municipal em va oferir que n'assumís la direcció científica, cosa que vaig acceptar a condició que esdevingués un laboratori permanent sobre el paper dels infants a l'espai públic. Des d'aleshores, més de 200 ciutats -la majoria italianes, però també catalanes (Badalona, el Prat de Llobregat, Granollers, Reus, Rubí, Vic, València, Gandia o Alzira, entre altres) i de l'Amèrica del Sud- s'han adherit a la iniciativa, que, com que és difícil de coordinar des de Fano, hem traslladat a l'institut de Roma on imparteixo classes.

Als teus estudis, assenyaless que les ciutats desenvolupen planificacions urbanístiques poc adequades per a la mainada. Quina és la causa?

Parteixo d'una anàlisi històrica. Arran dels estralls que va provocar la Segona Guerra Mundial, la civilització es va trobar que havia de reconstruir les ciutats. Doncs bé: la construcció es va fer pensant únicament en les persones adultes i, en particular, en el prototipus de l'home treballador. Així doncs, tant a nivell urbanístic com d'horaris i de mobilitat i serveis, s'havien d'ajustar a aquest personatge adult, productiu, políticament fort i que manejava els consensos electorals bàsics. Conseqüentment, això duia a satisfer els seus capricis i les seves joguines preferides, com ara els cotxes, fet que ha provocat que les ciutats estiguin més adaptades als vehicles que no pas a les persones -i menys a les que s'allunyen d'aquest retrat d'home treballador. S'obliden d'amplis col·lectius, entre ells, la mainada.

Això s'ha plasmat a les grans urbs italianes?

Ho recull la mateixa Constitució del país, que al seu primer article defineix Itàlia com una república democràtica sustentada en el treball, al qual s'assigna un paper preponderant i central en la vida col·lectiva. Ocupa el primer lloc en la jerarquia de valors, cosa molt preocupant si tenim en compte la quantitat de persones que no tenen feina o l'han perduda i les que, per edat i altres circumstàncies -com el cas dels infants-, no hi tenen accés. Hem de considerar aquests col·lectius menys ciutadans que la resta? Segurament, els pares de la carta magna no pretenien això, però els perjudicis que ha causat aquesta jerarquizació són evidents.

Els nens i les nenes es desplacen a un rol subsidiari?

Deixen de ser prioritaris en la mesura que no contribueixen al creixement econòmic. Se'ls tracta com a futurs adults a qui només caldrà proporcionar protecció perquè siguin importants el dia de demà i educació a fi i efecte que arribin a l'edat adulta tal com nosaltres desitgem. Això col·lideix frontalment amb la Convenció sobre els Drets de l'Infant.

La Convenció, adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides a finals de 1989, exigeix que la infància sigui titular de drets dels quals ara no disposa?

No és un text revolucionari, tinguem-ho clar, perquè sobretot se centra en els drets que advoquen per la seva defensa davant la malaltia, l'explotació, la fam, el treball, l'abús sexual i la guerra. Aspectes claus perquè ens interpel·len a ser responsables com a societat. El seu valor radica en el fet que, a diferència de la tesi que els nens i les nenes seran futurs ciutadans, afirma que en realitat ja ho són, per petits que siguin. Queda reflectit als articles 12, 13, 14, 15, 16 i 31 de la Convenció, relatius al concepte de ciutadania, en què es proclama el dret dels infants a ser escoltats, reunir-se amb els seus amics, jugar i expressar-se en llibertat.

FOTOGRAFIES DE L'ENTREVISTA:
VICTOR SERRI

Penses que el model de ciutat que s'imposa actualment va en el sentit contrari?

Sí; perquè converteix el cotxe en el màxim beneficiari en detriment de la resta d'elements que conformen la ciutat. S'han escurçat les voreres als vianants i s'ha incrementat el nombre d'aparcaments, cosa que ha relegat l'espai públic a un paper residual. A Itàlia, per exemple, el 80% de l'espai públic és privatitzat contínuament per pàrquings i vehicles. I quines persones transiten amb els vehicles? Només el 30% dels habitants; els altres -un 70%, incloent-hi els menors- resten exclosos.

L'urbanisme, tal com està plantejat, segrega les persones?

Crea espais compartimentats per cada grup de població, també pels infants. En lloc de permetre que visquin i ocupin l'esfera pública, se'ls habiliten ludoteques, serveis educatius i altres recintes *ad hoc* per esbargir-se. D'entrada, això és positiu, ja que el joc esdevé una de les activitats decisives al llarg de la vida, especialment durant els primers anys. Però, perquè els nens juguin, han de poder sortir de casa sense els pares. Si, com passa ara, surten acompanyats, els posem en un recinte i els vigilem, cosa que és un oxímoron: si juguen vigilats, no juguen. A Pontevedra, l'alcalde -Miguel Anxo Fernández, del BNG- ho ha tingut en compte i, des de fa temps, ha implementat mesures per pacificar la ciutat. Ha dissenyat els carrers de manera que els nens puguin sortir-hi

i jugar-hi i, tot i haver modificat una norma, que ha fet que els cotxes tinguin poc espai on aparcar, la gent ho aprecia.

Encara veiem com una anomalia que la infància jugui sola i circuli pels carrers al seu aire?

Això ha evolucionat amb els anys. Abans, els nens i les nenes passejaven sols i els que anaven amb els seus pares era perquè s'havien perdut. Tothom els prenia el pèl i se'ls considerava uns marginats. Ara, en canvi, deixar que un infant vagi sol a l'escola es rep com l'efecte d'un abandonament, quan hauria de ser una expressió de la confiança i l'amor que senten els pares cap a ell ("crec amb tu i t'estimo tant que et deixo anar sol"). Però, a causa de la pèrdua del sentit de la realitat, els pares pensen que són ximplers i incapaços.

Poden creure que, amb els conflictes que hi ha a les ciutats, és una temeritat que passegin sols...

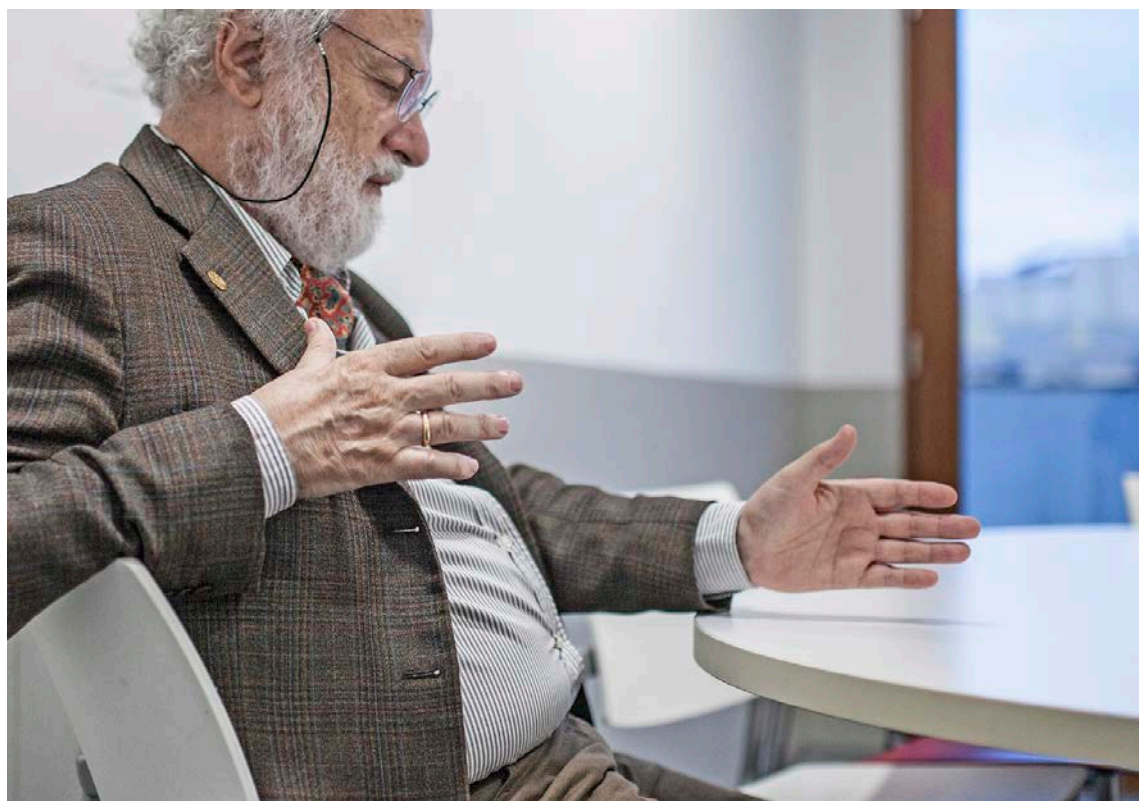
Els resultats indiquen tot el contrari. A la ciutat de Pesaro, per exemple, vaig demanar als comandaments de la policia poder fer una enquesta sobre els accidents ocorreguts durant vuit anys entre els 2.000 escolars de primària (de 6 a 11 anys d'edat) que cada dia anaven caminant sols a l'institut. Resumidament: l'estudi no va detectar cap incident. En canvi, sí que se n'havien registrat mitja dotzena entre els escolars que es desplaçaven acompanyats dels seus pares en cotxe. Per tant, deixar-los sols no és cap problema.

“

La construcció de les ciutats es va fer pensant únicament en les persones adultes i, en particular, en el prototipus de l'home adult, productiu i políticament fort

Els infants deixen de ser prioritaris en la mesura que no contribueixen al creixement econòmic; se'ls tracta com a futurs adults a qui només caldrà proporcionar protecció

”

Les raons cal buscar-les en la por i la desconfiança que mostrem les persones adultes?

Avaluem els nostres fills en funció de com actuem nosaltres. Per això no acceptem que, quan surten al carrer, siguin inquiets i observadors, recullin papers de terra o es quedin embadalits davant d'una botiga. Ells ho viuen com una experiència en la qual han de gaudir del trajecte. En canvi, nosaltres sortim de casa amb l'únic objectiu de no arribar tard a un lloc, de manera que veiem la seva conducta com un conflicte.

Per a la infància, les referències espai-temps són diferents de les nostres?

Sí; i això fa que ens equivoquem. Ho expliquen diversos professors i experts escolars. Els nens i les nenes de sis, set i vuit anys són capaços d'administrar-se el temps i, si saben a quina hora han de sortir de casa, deixen les coses preparades el dia abans. En canvi, si els aixequem del llit, els rentem, els vestim, els alimentem, els posem la motxilla a l'esquena i el traslladem en cotxe fins a la porta de l'escola, no tindrem la seguretat que arribin a temps i, a més a més, mostraran dèficits d'atenció perquè pràcticament arribaran adormits. Per contra, si ells es fan càrrec d'aquests passos (preparar-se els deures, la roba o la motxilla), al llarg del camí, podran esbargir-se una estona amb els seus amics i entraran a l'aula amb un nivell d'atenció més elevat. Està comprovat empíricament.

És certa, doncs, la hipòtesi freudiana segons la qual els nens i les nenes poden ser subjectes autosuficients?

La doctora Maria Montessori, creadora del mètode de filosofia en l'educació, deia que "el nen es fa sol i és ell qui construeix l'home". Tant és així que els infants són indicadors ambientals i pacificadors quan ens mostren que l'entorn urbà és saludable perquè poden transitar-hi i interactuar. Però, a més a més, proporcionen seguretat. Quan nosaltres pensem en termes de seguretat, acostumem a associar-ho a la presència d'agents de policia, càmeres de vídeo i altres tecnologies destinades a garantir el control i la vigilància. Una funció que abans requeria en la ciutadania, que s'ocupava de l'ambient urbà i el cuidava, i que ara hem delegat en els polítics, a qui reclamem que dediquin recursos a desplegar mitjans per fer-nos sentir segurs. Per contra, la presència d'un nen a la via pública ens obliga a fer-nos-en càrrec i això fa que construïm un veïnatge i un sentit de comunitat adequat al seu voltant, cosa que, de retruc, produeix seguretat.

Les ordenances del civisme que avui apliquen molts ajuntaments estan més orientades al control que no pas al foment de la relació veïnal?

Ho veiem amb els senyals de *Prohibit jugar a pilota*, que contravenen l'article 31 de la Convenció sobre els Drets de l'Infant, on s'explicita el dret dels nens i les nenes a jugar. Recordo un cartell penjat al barri de Miraflores, a Lima (Perú), on es podia llegir: *Prohibit jugar a pilota excepte pels nens*. És a dir: ens trasllada la idea que és preferible jugar en un camp de futbol, però, alhora, que hem de permetre que els infants juguin on vulguin, quan vulguin i amb qui vulguin. Només hem d'advertir-los que s'abstinguin de fer-ho quan la gent descansa o en hores assenyalades. Prohibir-los jugar, doncs, va contra el seu dret de viure una experiència i de ser autònoms.

Es tracta que les criatures participin d'un imaginari basat en altres valors?

Caldria aplicar l'article 12 de la Convenció, quan diu: "L'infant, així que tingui un judici propi, té dret a expressar la seva opinió en tot allò que l'afecta i veure com aquesta opinió és atesa". És a dir, tenim el deure d'escoltar-lo quan es debat o es decideix sobre qualsevol assumpte que l'incumbeix. No sols respecte al disseny i el funcionament de la ciutat, també pel que fa a les accions educatives, que han de tenir en compte la seva escolta i la seva participació. Només així se sentiran involucrats en la presa de decisions. I l'actual model educatiu està incomplint aquest esquema, ja que es tanca en si mateix i es distancia de les famílies en lloc d'ajudar-les a superar aquest neguit de projectar els seus desitjos sobre els fills. Lluny de ser entretinguda, l'escola ha esdevingut un espai hermètic i avorrit.

Els Consells de nens són una eina que pot ajudar a resoldre aquests dèficits?

Són útils, igual que els Parlaments dels nens, els Camins escolars o altres instruments que ja han adoptat força municipis i que ens permeten conèixer les seves necessitats. Hem d'entendre que l'aportació dels nens i les nenes és bàsica perquè està exempta dels vicis consumistes i la cultura de la rapidesa que imposa la societat de consum. Per tant, ells poden ajudar a millorar el nostre ambient i la nostra qualitat de vida, no només la seva.

“

Els nens i les nenes de sis, set i vuit anys són capaces d'administrar-se el temps i, si saben a quina hora han de sortir de casa, deixen les coses preparades el dia abans

Els infants ho viuen com una experiència en la qual han de gaudir del trajecte. En canvi, nosaltres sortim de casa amb l'únic objectiu de no arribar tard a un lloc

”

“L'escola ha de ser un lloc d'intercanvi i relació, un lloc per aprendre a viure”

“

Hem d'entendre que l'aportació dels infants és bàsica perquè està exempta dels vicis consumistes i la cultura de la rapidesa que imposa la societat de consum

L'experiència de Finlàndia ens demostra l'error que ha suposat agrupar la mainada en funció de la seva edat, sobretot si tenim en compte que l'homogeneïtat no existeix

”

Com veus el sistema educatiu actual. Afavoreix l'autonomia de l'alumnat o, per contra, consideres que està mal enfocat?

La millor escola és la que treballa a partir de l'experiència dels seus escolars. Alguns professors em diuen que els nens no aporten res i jo els responc: si no aporten res, potser és perquè no tenen res a explicar. Explicaran els mateixos deures que fan amb la resta dels seus companys? Parlaran sobre l'agenda d'activitats tan atapeïda i complicada per la qual els volem preparar? Ho faran sobre el que miren a la televisió o a través de la seva consola? L'escola hauria de convèncer la família perquè els deixi viure una aventura a partir de la descoberta i el joc. Deixant-los temps lliure i respectant els seus ritmes, aconseguirem que fomentin l'autoestima i tinguin coses interessants per explicar a l'aula.

Quins països poden inspirar aquesta escola desitjable?

Finlàndia és un bon exemple. Allà, no hi ha exàmens, els alumnes tenen menys hores d'aula i la primària comença a partir dels set anys. Ens demostra l'error que ha suposat agrupar els infants en funció de la seva edat, sobretot si tenim en compte que l'homogeneïtat no existeix i que els alumnes no tenen ni tindran mai el mateix nivell. També, en aquesta línia, caldria renunciar a les aules i fer tallers. Ara mateix, se'ls col·loca en una classe on arriba un professor, treuen un llibre, després el

desen i n'agafen un de nou perquè entra un altre mestre... i així continuament. Es veuen obligats a canviar el xip a cada matèria, quan seria més fàcil si alternessin els llocs. Podrien començar en un laboratori i treballar amb instruments científics, després entrar en una classe on el professor els llegís literatura o música i, més tard, fer un taller d'art en què poguessin manipular colors i altres materials.

Qui ha de promoure aquests canvis?

Principalment, els mestres. A ells els pertoca propugnar un altre model, però veiem que s'han format -a la universitat- a força de prendre apunts i repetir el que han memoritzat a l'examen. Per tant, si la proposta continua sent la lliçó, els llibres de text, els apunts i la repetició, llavors, l'escola no canviarà pas. Només ho farà si els mestres es formen adequadament per observar i extreure les aptituds dels infants. Al capdavant, es tracta de reconèixer el talent que té cadascú i d'adonar-se d'on es pot expressar i desenvolupar aquesta excel·lència, ja sigui a través d'una activitat artesanal, relacionada amb la música, el cos, les matemàtiques o la intel·ligència, tant se val. L'error rau a destinar esforços ingents a avaluar el que simplement és superficial i impedir que els alumnes es preparin per al futur. L'escola ha de ser un lloc d'intercanvi i relació entre els nens i les nenes, no per aprendre matèries, sinó per aprendre a viure. Hem d'escoltar què volen i oferir-los el millor camí perquè progressin. ◀

Una economia paral·lela a la vall del Mississipí

El projecte Cooperation Jackson pretén crear una xarxa d'economia solidària al municipi de Jackson (Mississipí, Estats Units) que afronti els greus problemes socioeconòmics de la població negra a partir de l'enfortiment comunitari i la democràcia econòmica local

Ivan Miró / Clara Asín
@ivan_sants / @Colombine_9

L'Estat de Mississipí, al sud-est dels Estats Units d'Amèrica, esdevingué el centre de l'expansiu comerç d'esclaus nord-americà entre 1790 i 1860 i milions d'africans i africanes foren segrestades i rebentades a treballar al *Deep South* (Sud Profund). Arran d'aquella economia colonial i genocida, avui és l'Estat més pobre de la unió i la seva capital, Jackson, una de les ciutats més depauperades del país, amb un 28,3% de la població sota el llindar de la pobresa. Mississipí és -com explica l'advocada Rukia Lumumba- un dels estats amb més repressió i la majoria de persones empresonades són d'ascendència africana. A la cua dels principals indicadors de qualitat de vida, la població negra és majoritària a setze dels divuit comtats de l'Estat, si bé -com relata Kali Akuno- viu emmordassada per "una llarga memòria de la supremacia blanca", que l'obliga a defensar els seus interessos en tots els fronts de la vida social.

En aquest context, un experiment polític, econòmic i social desafia l'hegemonia racista i capitalista tot impulsant una cultura de participació radical amb l'objectiu de democratitzar els principals mitjans de producció, distribució i intermediació financera. Encapçalada per la New Afrikan People's Organization i el Malcolm X Grassroots Movement, és -segons Akuno- la continuïtat de 200 anys de lluita per alliberar "els territoris africans colonitzats per l'Estat europeu de Mississipí". És el Pla Jackson-Kush, que pretén l'emancipació de la població negra als comtats que limiten amb el riu Mississipí: el Kush District.

Base política per a l'emancipació

El Pla Jackson-Kush busca construir un poder autònom -social, polític i material- per a la població negra a partir de tres projectes. En primer lloc, la creació d'assemblees populars, instruments de poder dual contra els poders de l'Estat i la dominació del capitalisme. En segon lloc, la creació d'una força política

independent, amb el repte de substituir els dos partits -republicans i demòcrates- que dominen l'arena electoral del Mississipí. I, finalment, la creació d'una xarxa d'economia solidària, amb cooperatives i institucions de suport, amb l'objectiu d'incrementar el poder de les treballadores i la democràcia obrera i avançar vers el socialisme. La iniciativa, arrelada en la rica història d'organització dels drets civils i el moviment Black Power, cerca l'autodeterminació de la població africana, els pobles indígenes i altres grups oprimits i classes explotades. Kali Akuno, membre del projecte, explica: "El que busquem és alliberar-nos de les urpes de la supremacia blanca, el capitalisme i el colonialisme".

La República de Nova Àfrika i la tasca de Chokwe Lumumba

Al Mississipí, les persones d'ascendència africana tenen una llarga història de resistència contra la colonització i l'esclavitud. Un dels primers actes va ser la Rebel·lió Natchez de 1729, quan una al·liança entre població africana esclavitzada i indígenes de la nació Natchez s'alçà contra els colons francesos. Més tard, el degoteig de gent africana que es va autoalliberar acabà constituint els Maroon Towns, comunitats en rebel·lió i amb milícies pròpies establertes en territoris inhòspits, muntanyosos o pantanosos, que vivien en llibertat i animaven els aixecaments d'esclaus al llarg del Mississipí.

La resistència africana als Estats Units prosseguí fins a la dècada de 1960, amb l'Associació Nacional per a l'Avanç de les Persones de Color (NAACP) i altres organitzacions com la SNCC o el Congrés de la Igualtat Racial (CORE). El 1968, al Mississipí, es fundà la República de Nova Àfrika (RNA), per crear un Estat negre al sud-est de la unió i reivindicar compensacions per a les persones descendents de les africanes esclavitzades. Amb enfrontaments armats amb la policia durant el 1969 i el 1971, l'FBI catalogà l'RNA com a grup sediciós i el reprimí a través del programa Cointelpro.

Chokwe Lumumba -pare de Rukia i Chokwe Antar Lumumba, actuals membres de Cooperation Jackson- arribà a Mississipí el 1971 per donar suport al Govern Provisional de la República de Nova Àfrika, represaliat amb l'empresonament de desenes

El Pla Jackson-Kush busca construir un poder autònom -social, polític i material- per a la població negra a partir de tres projectes: assemblees, força política i economia solidària

El 1968, al Mississipí, es fundà la República de Nova Àfrika (RNA) per crear un Estat negre i reivindicar compensacions per a les persones descendents de les esclavitzades

Nubia's Place Café, cooperativa de restauració i servei d'àpats

Membres de la cooperativa Freedom Farms, un dels projectes vinculats a Cooperation Jackson

dels seus líders. Lumumba esdevingué l'advocat de la majoria d'aquestes persones i, anys després, impulsà la New Afrikan People's Organization i el Malcolm X Grassroots Movement.

Després d'anys d'organització de base i de teixir aliances amb diferents actors socials de Jackson, Lumumba es presentà com a candidat a l'alcaldia. "El que catalitzà la decisió -explica Akuno- va ser la nostra anàlisi de la debilitat del poder de la gent negra a la regió del golf després de la devastació i el desplaçament posteriors a l'huracà *Katrina*, l'agost de 2005". El 2013, després de deu anys de feina i amb el Pla Jackson-Kush com a nord, Chokwe Lumumba esdevingué alcalde de Jackson.

Lumumba morí el 2014, però, avui, el Pla Jackson-Kush continua impulsant l'autodeterminació i l'emancipació política i cultural de la Nació Africana al Mississipí. I, els darrers temps, la creació d'alternatives socioeconòmiques ha guanyat centralitat amb el llançament del projecte Cooperation Jackson.

Intercooperació i autogestió del territori

Cooperation Jackson es forjà el 2014 durant The Jackson Rising New Economics Conference. Avui, amb el suport del Lumumba Center for Economic Democracy, inicia la construcció d'una xarxa de cooperatives: Nubia's Café, restauració i servei d'àpats; Green Team, una fàbrica de compost, i les Freedom Farms, granges agroecològiques inspirades per l'activista pels drets civils Fannie Lou Hamer.

A les assemblees de Cooperation Jackson, hi participen més d'un centenar de persones i els projectes productius n'ocupen una cinquantena. "Prenem les decisions col·lectivament perquè volem que la gent tingui el control dels seus projectes", explica Brandon King -pagès de les Freedom Farms-, que també assenyalava que les cooperatives funcionen de manera circular i es retroalimenten per crear un sistema autosuficient: "Utilitzem el compost per abonar els camps on cultivem tots els productes que es venen a la cafeteria". La necessitat de la sobirania productiva radica en la manca d'aliments frescs a la zona, un problema que anomenen *food desert*: la impossibilitat

Els darrers temps, la creació d'alternatives socioeconòmiques ha guanyat centralitat amb el llançament del projecte Cooperation Jackson, amb cinquanta treballadores

Per Brandon King, la sobirania alimentària -al cor del gegant nord-americà- és un objectiu clau per a Cooperation Jackson, així com generar llocs de treball dignes

d'accedir a aliments nutritius i peribles, que comporta afectacions greus en la dieta de les persones i en la seva salut. Per King, la sobirania alimentària -al cor del gegant nord-americà- és un objectiu clau per a Cooperation Jackson, així com generar llocs de treball dignes, cuidar els drets dels i les treballadores i evitar la gentrificació d'una zona -l'oest de Jackson- que és la part més deprimida econòmicament de la ciutat.

Per Chokwe A. Lumumba, fill del creador de la NAPO i nou candidat a l'alcaldia de Jackson, el procés d'autodeterminació política i social de la població negra necessita desenvolupar "un projecte socioeconòmic propi". En aquest sentit, Cooperation Jackson planteja la construcció de divuit projectes cooperatius i l'establiment d'una aliança amb la xarxa de cooperatives agràries Mississippi Association Cooperatives i la Federation of Southern Cooperatives amb l'objectiu d'aixecar un gran complex cooperatiu a escala regional. ◀

Un logotip carregat de significats

Els referents per l'emancipació econòmica i social es veuen reflectits al logo principal de Cooperation Jackson, format per tres Adinkras, símbols africans utilitzats sobretot a Ghana per la gent Ashanti, un poble resistent a la colonització europea. Representen el N'KONSONKONSON o les baules de cadena, que simbolitza la interdependència de les relacions humanes i recorda que s'ha de cooperar pel progrés de la humanitat; el BOA ME NA ME MMOA WO, que significa "ajuda'm i deixa que t'ajudi", i per últim l'IS WO NSA DA MU A, que destaca la importància de l'autogovern. ◀

Després de trencar amb la monogàmia

L'autora, especialitzada en relacions, plurisexualitat, antipositivisme, estructures de poder i tècniques de dominació, planteja la necessitat d'avançar en el pensament sobre les relacions per deixar enrere no només els discursos monògams, sinó també la no monogàmia acrítica, que reproduceix estructures de poder i privilegis

Natàlia Wuwei Climent
Kuirfeminista i activista crítica
@wuwei_

La monogàmia ens aïlla en unitats familiars i, d'aquesta manera, no permet generar xarxes solidàries, afectives i sensibles a les estructures que ens travessen

En els nostres entorns no monògams, sovint s'intenta trencar amb la idea de la dependència total d'algú a una sola persona dient que som independents i no tenim necessitat de res ni de ningú

La manera que tenim de relacionar-nos forma part d'un sistema o una estructura de poder molt lligada a l'estructura monògama. La monogàmia no només és un recompte de relacions, també és un sistema: és present en el llenguatge, en la lògica construïda socialment, en la manera de pensar. I va més enllà de la normativitat sobre les relacions de parella, ja que també ens diu com ens hem de relacionar amb les persones en general, és un sistema relacional.

La monogàmia ens aïlla en unitats familiars i, d'aquesta manera, no permet generar xarxes solidàries, afectives i sensibles a les estructures que ens travessen. La no monogàmia té un gran potencial perquè permet trencar no només el sistema relacional, sinó també altres estructures de poder que s'alimenten de l'estructura monògama. També perquè permet construir relacions que trenquen amb els sistemes de privilegis i opressions. Ara bé, cal partir d'un punt de vista crític a l'hora de plantejar propostes, ja que es corre el risc de reproduir el mateix pensament.

Individualisme, dominació i objectivització

La nostra visió occidental del món es basa en la idea que som individus externs al que ens envolta (no formem part del nostre entorn) i accedim a aquest entorn per cobrir les nostres necessitats a través de la dominació. Aquest punt de vista fomenta la creació d'estructures de poder que permeten que qui domina obtingui el que necessita sense ni tan sols haver de comprendre que ho està obtenint del seu entorn: les seves necessitats queden cobertes de manera sistemàtica a través de les estructures. Per tant, es creen privilegis per aquestes persones de grups dominants, que els donen un fals sentiment d'independència.

En els nostres entorns no monògams, sovint s'intenta trencar amb la idea de la dependència total d'algú a una sola persona

(que prové de l'estructura monògama i que genera relacions de poder) dient que les persones som independents i no tenim necessitat de res ni de ningú. D'aquesta manera, s'estigmatitza la dependència, s'invisibilitza la dependència de l'entorn de les persones amb privilegis i es crea un discurs de la no monogàmia a la qual només poden accedir les persones amb més privilegis.

Tractem el nostre entorn com un objecte perquè el veiem com un element extern a nosaltres, al qual accedim per cobrir les nostres necessitats. Les persones amb qui ens relacionem també formen part d'aquest entorn-objecte i, per tant, ens hi apropem tenint en compte les nostres necessitats i els nostres desitjos, però no els seus. Aquest és un procés d'objectivització. Per resumir-ho una mica, objectivitzar és tractar les persones com si no tinguessin voluntats ni desitjos propis, o impedint que tinguin espai per consentir o oposar-se a una cosa, per expressar emocions i opinions sobre allò que els afecta. Aquesta última és bastant comuna en les relacions no monògames jeràrquiques, en què sovint les persones que es veuen afectades per decisions que es prenen en les relacions primàries no poden opinar, expressar emocions ni plantejar alternatives a aquestes decisions i, de vegades, ni tan sols saben que s'han pres. En definitiva, objectivitzar és no tenir en compte l'altra persona, prendre-li la veu.

Compromís i implicació

La monogàmia acostuma a portar una càrrega molt gran de compromís implícit i d'expectatives relacionades amb l'escala de les relacions. Aquest tipus de compromís no sol ser un compromís que s'hagi pactat i parlat o que cap de les parts pugui qüestionar. A més, acostuma a implicar el fet de no poder compartir compromisos, projectes o afectes amb altres persones i, a més, que la tasca de generar tot el que necessita l'altre recaigui sobre una persona.

Davant d'això, moltes persones reaccionen plantejant l'alternativa de no haver-se de comprometre i no generar cap expectativa. Això dona un avantatge a les persones que tenen més privilegis, ja que tenen les necessitats més cobertes i no necessiten el compromís per obtenir res. Per altra banda, les persones amb

/ MANUEL
CLAVERO

menys privilegis, la majoria de vegades, es veurien arrossegades a viure situacions de vulnerabilitat. Normalment, qui rebutja més el compromís són les persones que tenen més privilegis i qui més desitja el compromís solen ser les persones amb menys privilegis, ja que el sistema no cobreix les seves necessitats i necessiten el compromís per entendre com cobrir-les i poder accedir a allò a què no poden accedir sense privilegis.

No voler implicar-se és una manera de no voler acceptar les coses que obtenim del nostre entorn, de no voler acceptar que l'entorn ens afecta i que nosaltres també afectem l'entorn. La implicació és necessària per generar relacions no objectivitzades en què les persones tinguin veu en les qüestions que els afecten. Les relacions s'han de construir a través de compromisos i implicacions explícites que no vinguin donades per normes socials estructurals i que no ens impossibilitin generar altres compromisos.

Responsabilitat compartida

La monogàmia transmet la idea que hi ha una persona que és totalment responsable de la teva felicitat o infelicitat. Per trencar amb aquesta idea que genera relacions de poder, s'acostuma a dir que cada persona és responsable de les seves emocions, incloses aquelles emocions que es generen a través d'una relació i de tot el que es comparteix. Aquesta és una visió individualista no gaire diferent de l'anterior: o les responsabilitats són totalment separades o recauen totes sobre una sola persona. En aquest paradigma, la relació s'esborra completament. En una relació, la responsabilitat hauria de ser compartida, hauria de ser de les persones que generen l'espai i la relació; no de manera separada (cadascuna la seva), no vertical (tota la responsabilitat és només d'una persona), sinó com a combinació, tenint en compte els contextos de cada persona i el que s'està compartint. Tenir en compte el context de la persona significa que, quan tenim una relació amb una persona amb menys privilegis que nosaltres, vulguem o no ens beneficiem

de tenir més privilegis i, per tant, tenim una responsabilitat en la violència estructural que puguem generar en aquella relació. La responsabilitat compartida, a més, ens permet reconèixer explícitament tot el que ens aporta la relació i el que l'altra persona està compartint.

Les cures i el significat de 'cuidar'

Ser conscients que cobrim les nostres necessitats a través del nostre entorn i, per tant, a través de les nostres relacions ens permet tractar el tema de les cures des d'un punt de vista crític. Les tasques de cura sempre han recaigut sobre les dones. Tot i així, les tasques de cura de què parlem en el context del feminisme es limiten només a la diferència de gènere. Tenim moltes necessitats que no recauen només en les tasques que s'han definit com a cures (tasques de la llar, cuinar o cuidar quan l'altra està malalta) i necessitem ser conscients de les diferències que van més enllà de les de gènere, ja que hi ha moltes més estructures o tipus de relacions (no treballem totes les relacions en un context heterosexual, binari, romàntic i sexual).

Cuidar implica entendre què necessita l'altra, no perquè ens sentim obligades a cobrir-li les necessitats, sinó perquè les tenim en compte i som sensibles a elles. Tampoc hem d'obligar l'altra a entendre quines són les seves necessitats; li hem de deixar espai perquè ho pugui expressar quan vulgui i quan s'adoni de quines són. I, sobretot, no s'ha d'obligar a tenir necessitats que no es tenen. Com que les cures són un tema recurrent als nostres espais, de vegades, per sentir que estem cuidant algú, caiem en l'error de fer-li tasques que no necessita. I sovint utilitzem aquestes tasques innecessàries com a excusa per no haver d'escoltar les seves vertaderes necessitats o no reconèixer una necessitat quan l'expressa. Vivim en el que jo anomeno la *cultura del tupper*: preparar *tuppers* a les companyes sense aturar-nos a reflexionar què volem dir quan diem *cuidar* i sense deixar que aquestes companyes s'expressin quan alguna cosa els afecta. Això és un acte d'objectivització. ◀

No voler implicar-se és una manera de no voler acceptar les coses que obtenim del nostre entorn, de no voler acceptar que l'entorn ens afecta i que també afectem l'entorn

Cuidar implica entendre què necessita l'altra, no perquè ens sentim obligades a cobrir-li les necessitats, sinó perquè les tenim en compte i som sensibles a elles

22-23

Líbia, un país dividit i en conflicte armat permanent malgrat la derrota dels gihadistes d'Estat Islàmic

24

Amy Goodman analitza els perills que suposa el "maletí nuclear" en mans d'un president com Donald Trump

La via electoral com a garant de l'autonomia indígena

El Congrés Nacional Indígena, amb el suport de l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional (EZLN), formarà una candidatura política de cara a les eleccions presidencials de 2018 a Mèxic

Guille Larios
@La_Directa

"Va tremolar la terra i nosaltres amb ella. Pretenem sacsejar la consciència de la nació i que la indignació, la resistència i la rebel·lia figurin als butlletins electorals de 2018. No volem competir en res amb altres partits ni amb tota la classe política que encara ens deu tant: cada mort, cada desaparegut, cada encarcerat, cada espoliat, cada reprimat i cada menyspreat. No ens confonguin, no volem competir amb ells perquè no som el mateix, no som les seves paraules mentideres i perverses. Som la paraula col·lectiva de sota i a l'esquerra, la que sacseja el món quan la terra tremola amb epicentres d'autonomia".

El 2017 ha començat amb una decisió transcendent a Mèxic: per primera vegada en la història del país, el Congrés Nacional Indígena (CNI) presentarà una candidatura pròpia a les eleccions presidencials de l'any 2018, el Consell de Govern Indígena, encapçalada per una dona, "que parli i hagi nascut indígena".

L'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional, que ja ha reiterat que no creu en la via electoralista, no participarà directament en aquesta candidatura, tot i que li oferirà suport

"És el moment dels pobles, de passar a l'ofensiva, temps que la dignitat governi", van expressar l'1 de gener a Oventic les indígenes, acompanyades dels líders insurgents David i Moisès

La iniciativa va sorgir arran d'una proposta de l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional (EZLN), presentada durant el V Congrés Nacional Indígena de Mèxic del 15 d'octubre passat mitjançant el manifest *Que retiemble en sus centros la tierra*. La proposta es va ratificar a l'assemblea plenària que es va fer al Caracol Zapatista d'Oventic, en què van participar més de tres mil persones delegades de més de 500 comunitats del país.

La proposta argumenta la necessitat d'articular i organitzar políticament el moviment indígena disseminat per tota la república mexicana. Per fer-ho, el Congrés Nacional Indígena de Mèxic, paraigües que aglutina els diversos pobles originaris organitzats de l'Estat, s'hauria de servir del desplegament de la campanya electoral per tornar a situar la qüestió indígena al primer pla del debat i l'opinió públiques.

L'EZLN, que ja ha reiterat que no creu en la via electoralista, no participarà directament en aquesta candidatura, tot i que li oferirà "ple suport". "Els donarem suport perquè la lluita que proposen, germans i germanes del Congrés Nacional Indígena, potser és l'última oportunitat perquè aquestes terres i aquests cels no desapareguin enmig de la destrucció i la mort", apuntava el subcomandant Moisès l'1 de gener d'enguany.

Fer front a la 'tempesta'

Com apuntava Gustavo Esteva, assessor de l'EZLN i fundador de la Universitat de la Terra a Oaxaca: "Aquesta nova proposta actualitza plantejaments que ja vénen del Fòrum Nacional Indígena, celebrat el gener de 1996 a Chiapas i convocat pels zapatistes per sustentar les negociacions de San Andrés en la voluntat dels pobles. El pla d'acció de llavors plantejava donar un caràcter permanent al fòrum, fet que va conduir -uns mesos després- a la creació del Congrés Nacional Indígena (CNI) a la ciutat de Mèxic". Segons Esteva, alguns punts de coincidència entre el Fòrum i la proposta actual són el rebuig general a la política neoliberal i el tracte desigual i injust vers els pobles indígenes i la condemna

de la guerra de baixa intensitat contra el zapatisme i altres moviments pacífics d'oposició rural i indígena.

Com han explicitat en diferents comunicats les zapatistes, per a elles, la nova via electoral hauria de ser un moviment estratègic "que enforteixi el procés organitzatiu dels pobles originaris, potencii la força política del Congrés i reprengui les lluites dels pobles com a eix central de la política nacional".

Tanmateix, han afegit que la candidatura no pretén obviar els diferents processos d'autonomia existents -sobretot a Chiapas, però també a altres indrets del territori mexicà com les anomenades autodefenses-, sinó complementar-los i dotar-los d'una nova eina de lluita.

Un moviment estratègic per fer front a la *tempesta*, el concepte zapatista emprat per aglutinar la despossessió, l'espoli, els megaprojectes extractius, els desplaçaments forçats, el paramilitarisme, els segrestos, les execucions, les desaparicions i totes aquelles polítiques d'Estat que amenacen la supervivència i les formes de vida dels pobles originaris de Mèxic.

"És el moment dels pobles, de passar a l'ofensiva, temps que la dignitat governi", van expressar l'1 de gener a Oventic les indígenes, acompanyades del comandant insurgent David i el subcomandant Moisès. "Al CNI, l'atacaran, el calumniaran i l'intentaran comprar, però no es rendirà ni es vendrà ni claudicarà", va alertar el subcomandant. "El compromís del CNI no ve d'ell mateix, ve de les tribus i els pobles originaris on va néixer i es va formar. Per a l'alçament zapatista, ens vam preparar durant deu anys. El CNI s'ha preparat durant vint anys per mostrar-nos un bon camí".

Distorsió informativa

"El món de la política institucional no és només increïblement tancat i compacte. També és un món on governa la popularitat enfront de la racionalitat, la bestialitat sobre la intel·ligència i el desvergonyiment sobre la decència. Que els mitjans de

Imatges del caracol zapatista d'Oventik, on es va fer públic l'acord per concórrer a les eleccions / MEDIOS LIBRES DE MÉXICO

pagament trampegin la informació per convertir-la en mercaderia, pot passar. Els reporters han de menjar i és comprensible que vengui més la notícia que l'EZLN es presenta a les eleccions que no pas la veritat, que és que el CNI és qui hi participa, amb el suport del zapatisme”.

D'aquesta manera, el subcomandant insurgent Moisès excusava els diferents mitjans d'informació, *opinòlegs* intel·lectuals i partits polítics de tot signe, però sobretot de l'esquerra institucional mexicana, que van deixar anar una allau de crítiques i titulars contra l'EZLN arran del seu primer comunicat.

El 15 d'octubre, l'endemà de la presentació del comunicat a Unitierra-Cideci, edicions com la d'*El País internacional* titulaven: “Els zapatistes trenquen una tradició de 22 anys d'història i, per primera vegada, aspiren a un càrrec públic. Després d'estar molts anys renegant del sistema polític, l'EZLN es presentarà a les eleccions mexicanes de 2018 amb una dona com a cap de llista”.

Segons denuncien les zapatistes, el relat dels mitjans generalistes ha desdibuixat la profunditat de la proposta i el context sociopolític en el qual sorgeix. Consideren que s'assenyala de manera malintencionada o negligent el gir de l'EZLN com si fos un actor més de la política institucional, venut al joc electoral. Una tàctica que, asseguren, no és nova i s'ha intentat en altres ocasions des que, fa 23 anys, els zapatistes es van alçar contra el govern.

“Tot el que no càpiga en un tuit no existeix. I els mitjans de pagament ho saben: ningú no llegirà amb atenció un document de sis quartilles, per tant, en fan un resum, que els líders d'opinió a les xarxes socials donaran per bo”, apuntava el comunicat.

Pel subcomandant Moisès, els mitjans prefereixen ridiculitzar i criminalitzar els moviments dissidents mexicans abans que abordar la guerra encoberta que viu Mèxic des de fa més de deu anys, amb la connivència provada de diferents estrats de l'administració i grups de narcotraficants. Una denúncia

íntimament relacionada amb la crítica a l'actual model de desenvolupament impulsat a la península del Yucatán, basat en monocultius convencionals i transgènics, així com en l'impuls de megaprojectes extractius i energètics que condueixen sistemàticament a la violació dels drets humans i ambientals de les comunitats i els pobles indígenes.

L'esquerra institucional s'indigna

Andrés Manuel López Obrador, candidat del partit de l'esquerra institucional MORENA, quarta força política al parlament mexicà, va criticar: “L'EZLN no dona suport al nostre moviment i, el 2006, ja va cridar a votar contra nosaltres, fent el joc al govern i evitant un possible canvi polític. Inclús a les zones de Chiapas on hi ha presència zapatista, va guanyar el PRI o el Partit Verd (marca subsidiària del PRI)”. Al seu compte de twitter, Obrador es va referir a l'EZLN com “l'ou de la serp de l'any 2006”. I va afirmar: “Després, molt radicals, han cridat a no votar i ara postulen una candidata independent”.

De fet, la iniciativa no ha agradat gaire a Obrador, que es troba immers en una forta pugna amb el PRD -partit de l'esquerra estatal amb 40 anys d'història i del qual ell mateix es va escindir el 2014- per l'hegemonia política a les eleccions presidencials de l'any 2018.

Per la seva banda i a través d'un comunicat, el subcomandant Galeano va deixar entreveure que l'aposta electoral pot suposar un contrast fort entre una dona indígena i de baixa i Margarita Zavala, la dona de l'expresident Felipe Calderón, milionària i probable candidata del partit conservador PAN.

“D'una banda, una dona criolla, blanca, símbol de l'opressió, la burla, l'escarni, la impunitat, la impudícia; i de l'altra, una dona que haurà d'aixecar la seva essència indígena per sobre del racisme, per impregnar tots els estrats socials? No aplaudiria que, amb aquesta dona indígena, guanyarà la raó i no la força dels diners?”, es preguntava Galeano. ◀

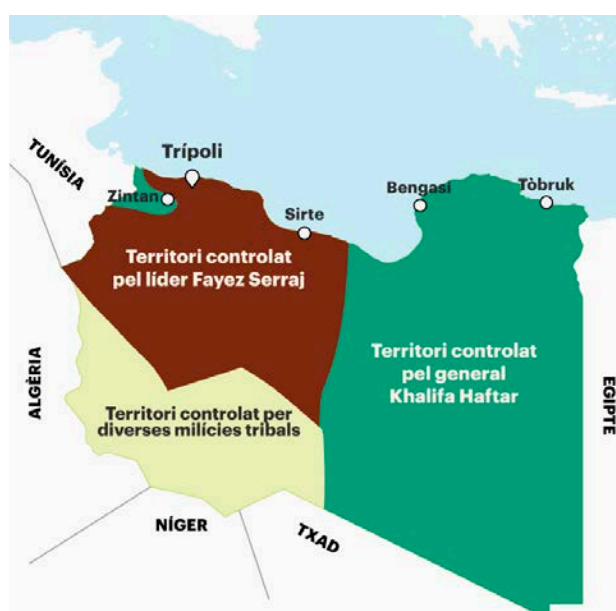
La candidatura vol plantar cara a l'onada de monocultius convencionals i transgènics i enfrontar-se als megaprojectes extractius i energètics

La iniciativa no ha agradat gaire a López Obrador, que es troba immers en una forta pugna amb el PRD per l'hegemonia política a les eleccions presidencials de 2018

Líbia, dividida i armada

El país acaba pràcticament amb la presència d'Estat Islàmic, però s'hi mantenen vigents els conflictes sorgits de la transició post Gaddafi. Els líders de Tòbruk i Trípoli es consideren els governants legítims

Marc Almodóvar
@egiptebarricada

Fayeza Serraj, des de Trípoli, intenta controlar el dèbil govern d'unitat promogut per l'anomenada comunitat internacional. Mentrestant, el general Haftar controla el territori est del país

Les conquestes militars han permès que Líbia tornés a produir 600.000 barrils de cru diaris el mes de desembre i podrien comportar un augment del 50% en només tres mesos

El 19 de setembre, els quioscos es despertaven amb un d'aquells titulars que fan fressa als mitjans. “La policia tem que Estat Islàmic utilitzi Líbia per ‘atacar Al-Àndalus’”, encapçalava *El Mundo* a la portada. L'acompanyava un editorial que afirmava que el terrorisme islàmic era l'amenaça més gran per a Europa i un article que destacava que, “arran de les bones perspectives [d'Estat Islàmic] de consolidar-se a la regió”, l'enclavament islamista a Líbia suposava una “plataforma per a la conquesta d'Al-Àndalus (Estat espanyol) i Europa”.

Mentre a Madrid les tintes de les impremtes feien la seva feina, a Sirte, el principal i -de fet- darrer bastió d'Estat Islàmic (EI) al nord d'Àfrica, s'hi lliurava un nou capítol de la batalla entre la coalició de forces del Govern d'Acord Nacional -amb suport de l'exèrcit dels Estats Units i del Regne Unit- i els gihadistes. Aquell dia, les forces islamistes, ja molt arraconades, van perdre un hospital, una escola, la gran mesquita de Sirte i diversos tallers on es fabricaven explosius. Pocs dies abans, un bon grapat de presoners havien estat alliberats, inclosos una parella de doctors nord-coreans segrestats durant setze mesos per les forces lleials a Abu Bakr al-Baghdadi.

Es reprenia, així, l'ofensiva Al-Bunyan al-Marsous després de l'aturada per les festes de l'Eid -festa del sacrifici-, una acció que posava contra les cordes la presència d'Estat Islàmic (EI) a Líbia i que es donaria per culminada a principis de desembre. Així doncs, EI ja no és un problema a Líbia. Tanmateix, els conflictes sorgits durant la transició post Gaddafi, lluny de resoldre's, semblen més vius que mai. El país continua dividit entre dues autoritats enfrontades, mentre un ventall de faccions armades s'estén pel territori. Malgrat l'evolució política dels diversos grups, Líbia segueix dividida entre una autoritat més militar que política a l'est i una altra més política que militar a l'oest.

Les perspectives de restablir la pau i l'estabilitat semblen lluny encara. Per una banda, Fayeza Serraj, des de Trípoli, intenta controlar el feble govern d'unitat promogut per l'anomenada comunitat internacional ara fa un any. De l'altra, a l'est del país, la figura del polèmic general Khalifa Haftar, que encapçala l'Exèrcit Nacional libi des de 2014 i per ara rebutja atorgar legitimitat a l'executiu de Trípoli, cada cop es troba més consolidada. La branca política del seu moviment està representada pel govern de Saleh Issa, amb seu a Tòbruk.

A principis de 2017, estava prevista una trobada entre les dues parts a Alger per acostar posicions i intentar la formació d'un govern d'unitat. Però Haftar, que assegura controlar el 80% del territori, es nega a participar-hi al·legant que el país està en guerra i “no és el temps de la política” i assegura que les converses tindran lloc un cop hagin acabat amb els extremistes, “no abans”.

Govern sense suports

Tot just fa un any, al Marroc, sota l'impuls de les Nacions Unides, s'anunciava la creació del govern d'unitat encapçalat per Serraj, que pretenia acabar amb la divisió del país. L'acord, apadrinat per l'anomenada comunitat internacional, sobretot pels Estats Units i el Regne Unit, va aixecar nombroses suspicàcies en descobrir-se que el seu principal valedor, l'espanyol Bernardino León, paral·lelament, havia estat negociant un suculent contracte de feina amb els Emirats Àrabs, socis d'una de les contraparts. La proposta no va seduir cap dels dos parlaments aleshores en funcionament, a Tòbruk i Trípoli, i el govern es va veure forçat a arribar per mar a la seva capital després que les milícies opositores a Trípoli bloquegessin l'espai aeri. El govern de Serraj va trigar quatre mesos a arribar a Líbia. L'oposició a la proposta internacional, sobretot per part de les milícies armades, ha dificultat les tasques d'aquest govern, que l'octubre passat va viure un intent de cop d'estat que exigia el retorn del govern de Tòbruk. Un dels objectius principals que perseguia la comunitat internacional amb la creació del govern d'unitat era frenar una possible expansió d'Estat Islàmic.

Amb aquesta finalitat i amb el suport de la marina i les forces aèries dels Estats Units i també de tropes de l'exèrcit britànic, va llançar l'operació Al-Bunyan al-Marsous, que ha reduït la presència de la insurgència islamista a Líbia. L'altra obsessió de les potències occidentals continua sent el control migratori. Més enllà de l'avenç militar sobre Sirte, el govern d'unitat ha estat incapaç d'aportar estabilitat política a un país fraccionat des de la caiguda de Gaddafi.

El 2017 va començar amb la dimissió de Moussa Koni, vicepresident del Consell de Presidència, i d'altres membres del govern. Koni demanava perdó per “haver fallat en aquesta missió” i per “tot el que havia succeït el darrer any”. Mentrestant, els sectors crítics amb el govern asseguren que Serraj és un hostatge de les milícies de Trípoli, que governa el país ocasionalment des d'una base naval a la capital i que prefereix fer les reunions a l'estranger. En definitiva, es tracta d'una nova mostra de la feblesa d'un govern que s'ha mostrat incapaç de controlar fins i tot la seva pròpia regió.

El general, fort

És per això que el general Haftar se sent fort. Ell ha estat l'únic capaç de garantir el control dels ports petrolers de Ras Lanuf, Brega i Sidra, després de recuperar-los del control de les milícies afiliades a la xarxa d'Al-Qaida. Aquestes conquestes militars han permès que Líbia tornés a produir 600 mil barrils de cru diaris el mes de desembre i podrien comportar un augment del 50% de la producció en només tres mesos. Malgrat tot, els números encara són lluny dels 1,6 milions de barrils de 2011, previs al conflicte armat. A mitjan novembre, Haftar va anunciar el control sobre la segona ciutat del país, Bengasi.

Malgrat haver derrotat Estat Islàmic, els líders Fayez Serraj (a dalt) i Khalifa Haftar (a baix) es disputen la legitimitat del govern

Aquest militar veterà va ser membre del moviment que va portar Gaddafi al poder el 1969, però el 1987 va ser traït pel dictador libi durant la guerra del Txad i, posteriorment, va ser entrenat per la CIA als Estats Units. El 2014, va guanyar poder després de derrocar, en un segon intent, el parlament de majoria islamista sorgit de les urnes. També va dirigir el moviment Karama per acabar amb la presència de forces islamistes al país. Seguint clarament el camí del general Al-Sissi a Egipte, Haftar ha rebut el suport tant del dictador egipci com dels Emirats Àrabs Units.

A finals de novembre, es va fer evident, també, el suport rus al militar, després que aquest visités el ministre d'Afers Exteriors, Sergei Lavrov, a Moscou. La trobada va fer palesa la voluntat russa de trencar el setge armamentístic imposat per la Unió Europea i les Nacions Unides al general per no haver reconegut el govern de Serraj. A més, malgrat l'embargament, l'estiu passat, una investigació periodística de Middle East Eye va posar en relleu la coordinació militar de les forces de Haftar amb membres de, com a mínim, les forces armades franceses. El juliol, les milícies islamistes van tornar un avió que presumptament era de les forces de Haftar, però que va resultar comptar amb tripulació dels serveis secrets francesos. Després de l'incident, París ha estat acusada de jugar un doble joc en el conflicte, donant suport polític a Serraj, però assistint militarment Haftar. Una posició fortament criticada en una Unió Europea partidària del bloqueig del cabdill militar.

Haftar es nega a reconèixer la legitimitat del govern imposat per les Nacions Unides i exigeix posar fi a les milícies com a punt de partida per negociar. Afirmar que Líbia no està preparada per a "democràcies i eleccions" i que el que cal primer és acabar amb els grups armats de caire islamista. L'autoritat del general se suposa exclusivament militar, però precisament la seva hipotètica inclusió com a ministre de defensa o, fins i tot, com a cap de govern ha estat un dels epicentres de l'irresolt conflicte de poder al país.

En aquest escenari, comencen a treure el cap els nostàlgics del gaddafisme. El desembre passat, un grup d'autoproclamats seguidors del cap d'Estat deposat van segrestar un avió amb armes falses i van obligar-lo a aterrar a Malta. Els segrestadors van sol·licitar asil polític al país i van anunciar la creació d'un partit polític gaddafista. A la regió meridional de Fezzan, el gaddafista Ali Kana va anunciar la creació d'un exèrcit no alineat amb Trípoli ni amb Tòbruk, mentre arreu del país i a l'estranger sembla que augmenta el nombre de partidaris del president deposat, que parlen de cop d'estat de l'OTAN contra la república libí. Fins i tot, d'acord amb unes filtracions de correus electrònics de Wikileaks, en cercles diplomàtics britànics i estatunidencs, guanya pes la figura de Seif Al-Islam, fill de Gaddafi, com a figura moderada que podria ser clau per a la transició. ◀

El general Khalifa Haftar afirma que Líbia no està preparada per a "democràcies i eleccions" i que el que cal primer és acabar amb els grups armats de caire islamista

Mentrestant, a la regió meridional de Fezzan, el gaddafista Ali Kana - partidari del president deposat - va anunciar la creació d'un exèrcit no alineat amb Trípoli ni amb Tòbruk

La inestabilitat nuclear del president Donald Trump

El futur hoste de la Casa Blanca, mitjançant un tuit, va assegurar que calia ampliar la capacitat nuclear del país, en clara contradicció amb la política atòmica nord-americana dels últims cinquanta anys

Amy Goodman i Denis Moynihan
@democracynow
Nova York

Donald Trump, president electe dels Estats Units, va fer volar pels aires mig segle de política d'armament nuclear del país en un sol tuit el 22 de desembre passat: "Els Estats Units han d'enfortir i ampliar considerablement la seva capacitat nuclear fins que el món entri en raó pel que fa a les armes nuclears". Amb aquest missatge ambigu, Donald Trump, que encara no ha assumit el càrrec, pot haver iniciat una nova cursa armamentista mundial.

La declaració de Trump va generar alarma a tot el món i va forçar els principals referents del seu cercle més íntim a sortir a donar explicacions sobre el que "realment havia volgut dir" el seu cap. A la cadena MSNBC, la presentadora Rachel Maddow va confrontar Kellyanne Conway, exdirectora de campanya de Trump i recentment nomenada assessora presidencial, sobre aquest tuit impactant. La periodista va dir: "Està dient que ampliarem la nostra capacitat nuclear. Ha dit literalment que hem d'ampliar la nostra capacitat nuclear...". I Conway li va respondre: "No necessàriament està dient... El que diu és que... hem d'ampliar la nostra capacitat nuclear; la nostra preparació nuclear, en realitat. La nostra capacitat d'estar preparats davant d'aquells que també tinguin armes nuclears".

El matí següent, durant una pausa publicitària del programa *Morning Joe*, també de la cadena MSNBC, Trump va parlar per telèfon amb la copresentadora Mika Brzezinski. La trucada no va ser transmesa, però, quan el programa va tornar de la pausa, Brzezinski va transmetre part de la conversa mantinguda. Segons la periodista, les paraules de Trump van ser: "Que hi hagi una cursa armamentista... els superarem a cada moviment i els vencerem a tots".

Minuts després que això sortís a la llum, Annie Leonard, directora executiva de Greenpeace EUA, va declarar a *Democracy Now!*: "Cada dia, Trump diu alguna cosa que ens deixa preocupats, però això és el més aterridor que ha dit fins ara. Una cursa armamentista nuclear és l'últim que necessita el món. Penso en el canvi climàtic. Penso en la desigualtat econòmica. Penso en totes les grans amenaces que afrontem com a país i com a món. Per què sumar-hi una amenaça innecessària i totalment fabricada?".

Planta nuclear Tennessee Valley Authority, als Estats Units / TVA

Capgirant la política d'Obama

El president Barack Obama va pronunciar el seu primer discurs sobre l'arsenal nuclear estatunidenc el 5 d'abril de 2009 a Praga: "Avui, la guerra freda ha desaparegut, però milers d'aquelles armes encara no. En un gir estrany de la història, l'amenaça d'una guerra nuclear mundial ha disminuït, però el risc d'un atac nuclear ha augmentat. Hi ha més països que han adquirit armament d'aquest tipus". Més endavant, el 2016, Obama va proposar un programa de modernització d'arsenals nuclears que costaria un bilió de dòlars i duraria 30 anys. Preguntada sobre l'historial d'Obama pel que fa al desenvolupament armamentístic, Annie Leonard ens va dir: "Greenpeace i molts dels nostres aliats hem lluitat contra la despesa militar del president Obama i lluitarem contra la despesa militar del president Trump".

Tot i que la despesa nuclear del president Obama continua el desenvolupament d'allò que, l'any 1946, Albert Einstein va anomenar "la deriva cap a una catàstrofe sense parangó", el seu govern encara s'adhereix al tractat de reducció de l'arsenal nuclear entre els Estats Units i Rússia, anomenat New Start. Això exigeix la reducció de l'arsenal d'ogives d'ambdós països: de la quantitat actual, de prop de 7.000 ogives cadascun, fins a 1.550 ogives cadascun el febrer de 2018. Les declaracions de Trump suggereixen que planeja desestimar el New Start i relançar una nova carrera d'armes nuclears entre els EUA i Rússia.

A la vegada, això podria desencadenar el desig d'altres estats

nuclears com l'Índia, el Pakistan i Israel d'augmentar les seves reserves. Durant la campanya presidencial, Trump també va declarar reiteradament que dóna suport a l'adquisició d'armes nuclears per part de països com el Japó, Corea del Sud i l'Aràbia Saudita. En altres ocasions ha dit el contrari, fet que palesa el caràcter volàtil i imprevisible del futur comandant en cap.

Alarmat davant els esdeveniments recents, un grup ha llançat una petició que insta el president actual a prendre mesures. Joe Cirincione, president de l'organització Ploughshares Fund, una fundació dedicada a la seguretat mundial, va afirmar: "El president Obama encara pot fer una cosa en relació amb aquest tema, per donar-nos més temps. Pot posar fi a la pràctica de la guerra freda de tenir els míssils en alerta màxima, llestos per llançar en pocs minuts. Durant la seva campanya, va prometre que ho faria quan assumís el càrrec i mai no ho va concretar. Té uns dies per intentar corregir aquest error. Durant aquests mateixos dies, Trump adquirirà la capacitat de llançar míssils nuclears amb la mateixa velocitat amb què tuiteja. Quatre minuts després de donar l'ordre, aquests míssils volaran. Ningú no pot aturar-ho. Ningú no pot revertir els llançaments".

Obama ha de fer que els míssils nuclears deixin d'estar en alerta màxima, però això no és suficient. El dit de Trump al disparador nuclear és una perspectiva aterridora. El moviment antinuclear sí que haurà d'estar en alerta màxima per garantir que el botó mai no sigui accionat. ◀

CURS GRATUIT

DECREIXEMENT:

DE LA TEORIA A LA PRÀCTICA

Per a inscriure't, envia'ns un correu amb el teu nom a attac@attac-catalunya.cat

Places limitades

Organitza:

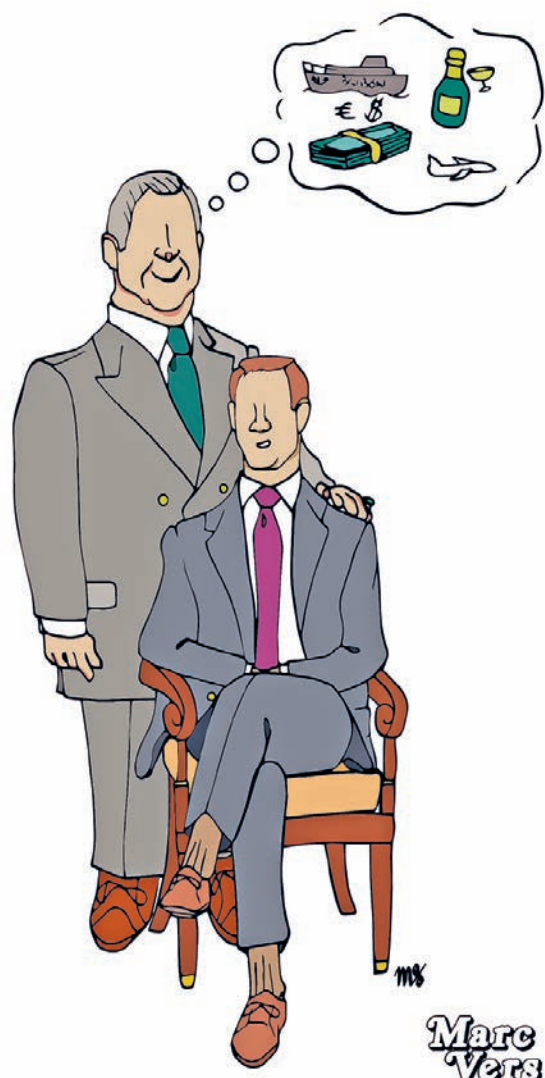
attac catalunya

Del 8 de febrer al 22 de març

★ CERVESA DEL ★

MONTSENY

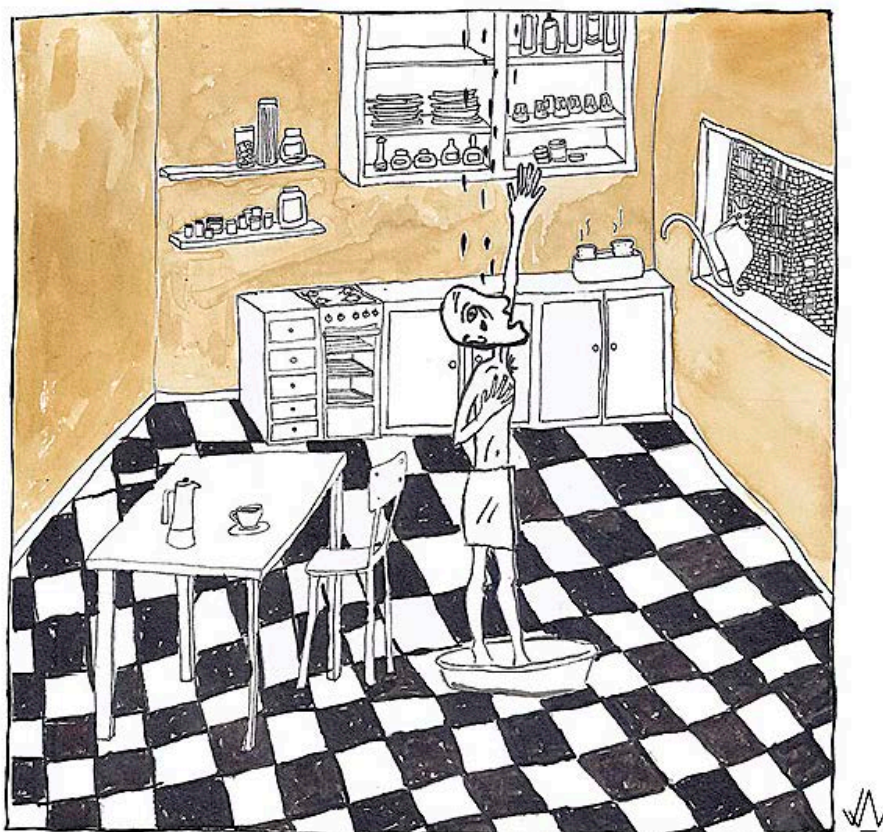
ARTESANA

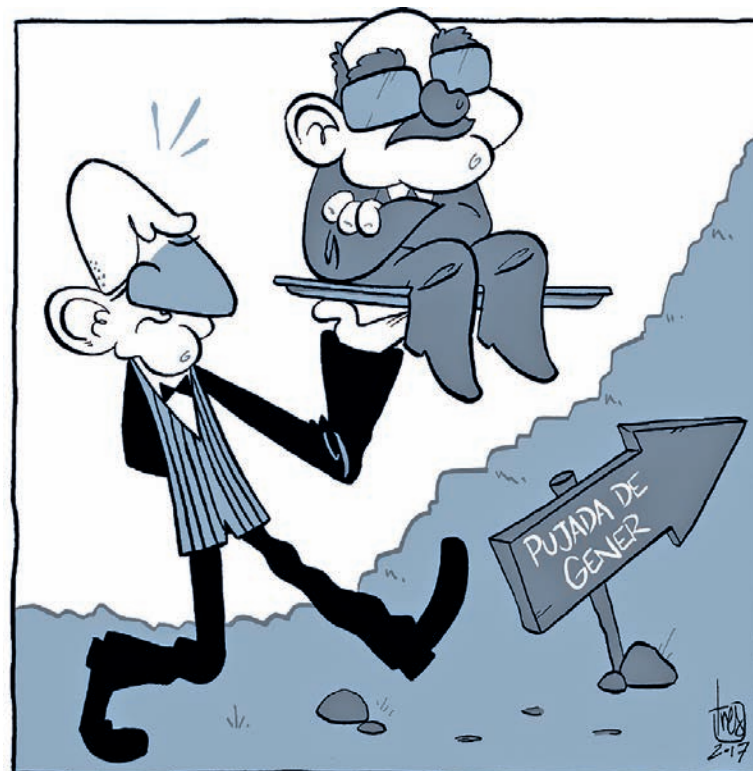
-Papa...Qui són els Reis Mags?
-Tots els espanyols fill.

LA PRIMERA DUTXA D'EN BRUNO AL 2017

EN BRUNO VIU A UNA CIUTAT COSMOPOLITA, BON TRANSPORT I FESTIVALS DE MÚSICA QUE SÓN L'ENVEJA DE TOT EUROPA. PERÒ EN BRUNO VIU A UN MICROAPARTAMENT, AMB VISTES A UN EDIFICI DE MERDA. L'OLOR A FREGIT PUJA PEL PATI INTERIOR I PER PODER ESTALVIAR, EN BRUNO ES DUTXA AMB L'AIGUA DE LES GOTERES DEL VEÍ.

28-29

Analitzem la cara i la creu de la música trap, un fenomen creixent a les perifèries metropolitanes

30

'Rogue One', la nova pel·lícula de Star Wars que presenta un panorama geopolític més complex que el de la trilogia original

Les traductores invisibles

Les professionals del sector de la traducció audiovisual es reivindiquen: són professionals exigents i rigoroses, però sovint no es reconeix la seva tasca en cap sentit, ni econòmicament ni en autoria ni en visibilitat professional

Marta Molas

@martathegoodone

El 27 i 28 d'octubre passats va tenir lloc a Barcelona la IV Conferència Internacional de Traducció Audiovisual (CITA 4), on, entre altres actes, s'entregaven els IV Premis ATRAE a les millors traduccions, adaptacions, subtitulacions i audiodescripcions de cinema, sèries i videojocs de 2015 a l'Estat espanyol. Ambdós actes estan impulsats per l'Associació de Traducció i Adaptació Audiovisual d'Espanya (ATRAE).

Les jornades es van fer en un auditori soterrat del Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra. I sembla que les professionals d'aquesta disciplina i les seves condicions laborals també estan sota terra: les principals sortides d'aquestes expertes en mots són treballar com a traductores autònomes o bé en plantilla per a agències i estudis especialitzats en els camps de la traducció audiovisual: doblatge, subtitulació, veus superposades, traducció multimèdia, videojocs, audiodescripció i subtitulació per a persones sordes. Aquests darrers casos, però, són excepcionals i el més habitual és trobar treballadores autònomes arreu. Paco Vara, premi ATRAE 2013 a la millor traducció per a subtitulat per la segona temporada de *Joc de Trons* i premi 2016 per la millor traducció per doblatge de la cinquena temporada de la mateixa sèrie, n'és un exemple. En Paco es dedica a la traducció audiovisual des de l'any 1999: "Originàriament, no estàvem ni units, hi havia molt poques associacions i no eren específiques de traducció audiovisual. Ara, existeix l'associació ATRAE i també TRAG, una llista de correu que s'utilitza per resoldre dubtes sobre tarifes, solucions per a traduccions, jocs de paraules o recursos lingüístics i idiomàtics. Els traductors som invisibles i hem de ser-ho, perquè la traducció ha de ser quelcom que no es noti: només ets el pont entre l'original i l'idioma meta (l'idioma de destinació); però el que passa és que, moltes vegades, no es reconeix el treball que fem. Hi ha qui pensa que això ho pot fer qualsevol que sàpiga idiomes".

Les precàries

"Les tarifes són baixíssimes", continua en Paco, "i baixen cada any". "A la majoria d'estudis de gravació -explica- tenen les tarifes congelades des de 2008. A això, suma-hi la competència entre estudis. Són tarifes indignes: de mitjana, tres euros el minut. I tot plegat, en brut i pagant-te els autònoms. En resum: de vegades, t'ofereixen 70 euros per un programa de mitja hora, que pot tenir molta lletra, acudits a dojo o moltes cançons... o sigui, que pots emprar tres hores, més el temps de revisar-ho, arreglar serrells... però no els importa la qualitat de la traducció".

La precarietat només és un fet a la traducció audiovisual? No, s'estén per tot el camp de la traducció, sigui del que sigui. "La traducció literària -que també en faig- està molt mal pagada",

continua aquest traductor de sèries com *Joc de trons* o *The Newsroom*. "Has d'acceptar qualsevol cosa, has de ser un mercenari. Un dia, tradueixes una pel·lícula de terror i, l'endemà, una de física quàntica. Tot i que sempre estem més especialitzats en alguna cosa: jo he fet moltes sèries de metges... Et vas especialitzant a mesura que vas fent traduccions del tema", comenta Vara.

Què augura el futur? Sembla que res de bo. Gegants com Netflix estan fent tremolar el col·lectiu traductor. En Paco opina que "és un fenomen nou" que "ho canviarà tot". Per exemple, explica: "Jo feia la traducció per al doblatge i el subtitulat de *Black Mirror* i ha vingut Netflix i l'ha donat a un altre estudi i traductor i amb unes altres condicions. Crec que paguen menys i demanen més *burocràcia*: traduir també la sinopsi, les dades de la producció de la sèrie, etc.".

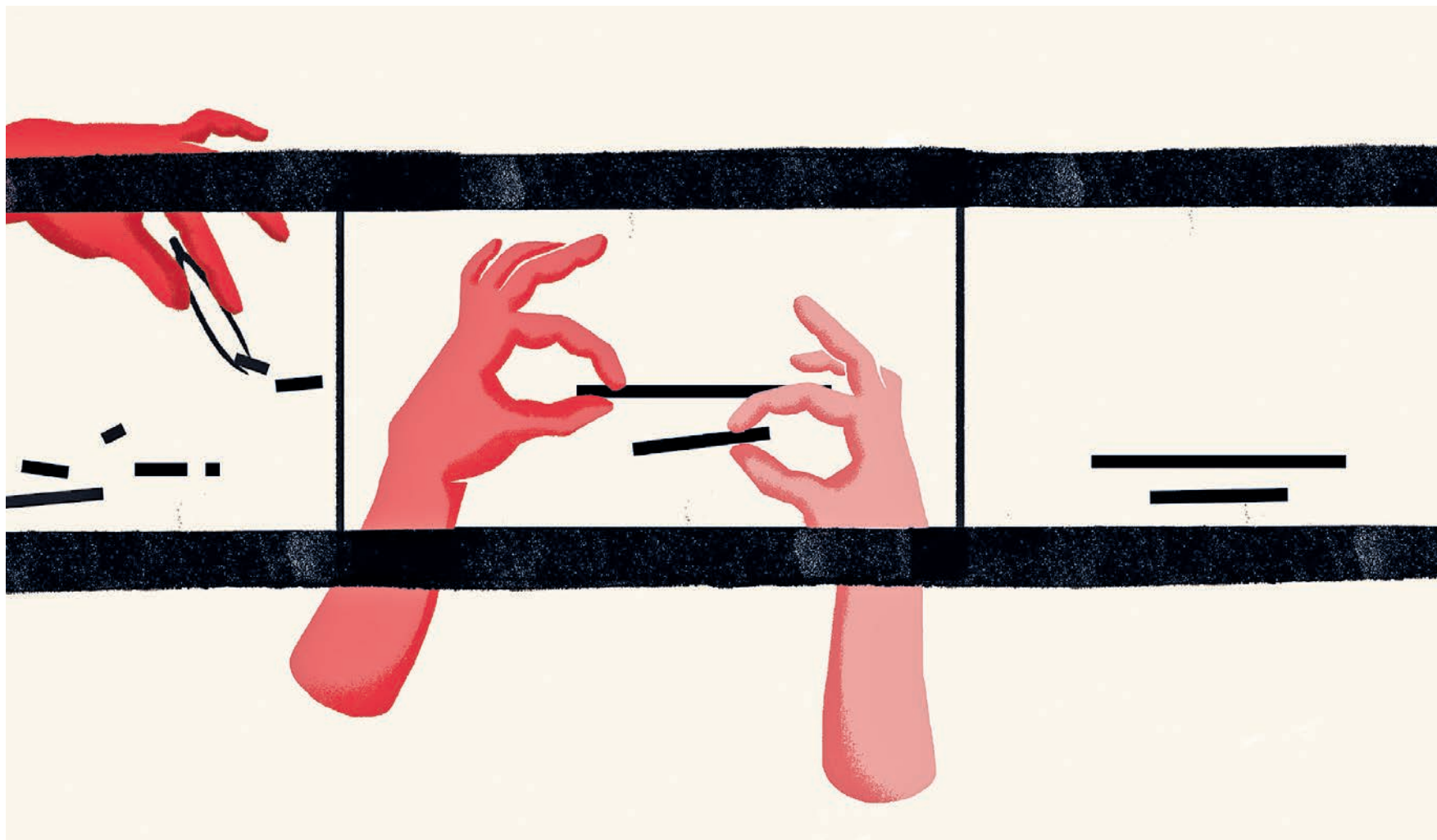
Les amateurs

La precarietat és culpa de l'intrusisme professional? Moltes professionals del ram van començar dins aquest sector com a tals, per exemple, en Paco: "Sóc un intrús, no existia la carrera (de traductor) quan jo vaig començar. Als primers premis ATRAE, ho vam comentar entre els premiats: cap de nosaltres no era traductor", llicenciat en Traducció i Interpretació s'entén. Tampoc tenen por de les traductores voluntàries que tradueixen les sèries que el públic descarrega il·legalment i gratuïta de la xarxa: són les *fansubs*. "Són molt dolents, no paguen la pena. A menys que estiguis molt desesperat per veure una sèrie abans que s'estreni a Espanya o els Estats Units...", riu en Paco. És clar que, de la mateixa manera que les descàrregues fan perdre drets d'autoria a les creadores de les sèries, els subtítols creats per les *fansubbers* no creen drets d'autoria, que d'altra manera pagaríem a una traductora professional.

Sovint, la feina de traductora audiovisual és poc visible i menys reconeguda. El premi d'honor ATRAE 2016, Frederic Chaume, ho explica bé: "De cara a la societat, sembla que els encarregats de fer un bon doblatge o una bona subtitulació siguin només els actors de doblatge i els tècnics de so. Aquestes figures són essencials en aquest tipus de traducció, però també ho és la figura del traductor i de l'adaptador/ajustador, que es fa càrrec de la tasca i el repte de ser qui trasllada a la nostra llengua i la nostra cultura el que es diu o veu en una pel·lícula, un documental, una sèrie, uns dibuixos animats, un videojoc o un anunci publicitari". En Paco ressalta que això es fomenta en determinats sectors: "Els videojocs treballen amb molt de secretisme i ni tan sols divulguen les dades dels autors traductors. És per política d'empresa, per evitar competència".

Les principals sortides d'aquestes expertes en mots són treballar com a traductores autònomes o bé per a agències i estudis especialitzats en els camps de la traducció audiovisual

La precarietat només és un fet a la traducció audiovisual? No, s'estén per tot el camp de la traducció. "La traducció literària també està molt mal pagada", diu Paco Vara

/ MARIA FARRÉ

Audiovisual per a invidents i sordes

D'altres traductores, com les especialitzades en audiodescripció o subtitulat per a persones sordes, ni tan sols són feines en l'imaginari de la societat. Parlem amb Bárbara Medina, premi a la millor audiodescripció de 2015 per *Palmeras en la Nieve*. Arqueòloga en origen, va començar a treballar per Aristia Producciones, que treballa l'audiodescripció per organitzacions com l'ONCE, Ilunion o Movistar. "L'audiodescripció és descriure únicament el que és absolutament necessari perquè el cec pugui entendre la pel·lícula: vestuari, personatge, context; és prioritzar l'on, el qui i el què respectant sempre els diàlegs i pensant que el producte que fas és per persones invidents, no per babaus. Necessites una mitjana d'una hora de feina per cinc minuts de pel·lícula. Hi deu haver gent que ho fa amb menys temps, però jo en perdo molt cercant ubicacions, intentant descriure edificis, el seu estil arquitectònic, per exemple..."

I per què és tan desconeguda aquesta professió? La Bárbara creu que "una part de la societat sí que n'és conscient, però els usuaris finals no són tants com per poder fer pressió i fer que els productes amb audiodescripció es tinguin en compte". Tot i així, senyala, "no només hem de pensar en la gent invident, sinó també, per exemple, en les persones amb visió molt reduïda". Passa el mateix amb la gent que subtitula per a persones sordes. És la feina de Javier Navarro i Esmeralda Azkarate-Gaztelu, revisora de subtítols per a sordes. Les revisores fan el control de qualitat: que el contingut, l'ortotipografia i la sincronització del subtítol amb la imatge i l'àudio de la boca sigui adequada. Tant en Javier com l'Esmeralda treballen en l'àmbit del teatre, al projecte Teatro Accesible, una iniciativa de l'empresa especialitzada en audiodescripció i subtitulació per a sords Aptent i la Fundació Vodafone España. En Javier treballa pels teatres Goya i Romea, pel Teatre Nacional de Catalunya i, enguany, també pel Teatre-Auditori Sant Cugat. Durant els sis anys de projecte, han fet accessibles més de 500 representacions a tot l'Estat espanyol, a més de fer tasques d'inclusió laboral per a persones amb trastorns crònics mentals: fan capacitació professional i se'ls dona treball com a personal de sala o en subtitulació. Però, dur-ho a terme no és fàcil: "L'accessibilitat mai no es planifica en els productes culturals. Jo no puc fer audiodescripció si no hi ha silenci: moltes vegades, no hi té lloc o no queda tan bé com podria quedar si s'hagués previst. D'altres vegades, ens demanen

impossibles: que en dos dies tinguem feta l'accessibilitat d'una pel·lícula (audiodescripció, subtitulat per a sords i llengua de signes). Molta gent usa la llengua de signes, no saben llegir subtítols. I cada regió té la seva llengua de signes, no és internacional", explica l'Esmeralda. Teatro Accesible fa un pas endavant: "Estem intentant arribar a persones amb discapacitat intel·lectual fent adaptacions amb lectura fàcil i audioexplicacions. Els fem petits resums perquè no es perdin", destaca l'Esmeralda. "Es tracta de trencar ambigüitats, marcar punts clau o donar explicacions perquè lliguin caps", matisa en Javier.

Poques lleis i incomplertes

Les administracions públiques no haurien de jugar un paper clau oferint productes culturals accessibles? "Desgraciadament, veiem que, si darrere no hi ha una llei que obligui a fer contingut, com és el cas de la televisió, que compta amb una llei de 2010 (la llei general de comunicació audiovisual) que obliga a fer un percentatge de deu hores al mes (redifusions incloses), ningú no es preocupa per aquests col·lectius. I, malgrat la llei, moltes cadenes ho continuen incomplint. En l'àmbit del teatre no hi ha cap llei. Ningú no et nega l'interès en el projecte, però ningú no vol pagar-lo. I a l'usuari, evidentment, no li pots demanar que contribueixi més. La cultura ha de ser per tothom i la nostra experiència ens diu que també és positiu per a les companyies i els teatres: el sord és un públic fidel i molt interessat. La venda d'entrades el dia de la representació accessible sempre augmenta", explica l'Esmeralda. Potser per això companyies i teatres s'estan comprometent a fer contingut accessible: per exemple, incorporen so amplificat i bucle magnètic individual, que es sincronitza amb els audiòfons", explica la revisora.

En Frederic argumenta que la lluita és triple: "En primer lloc, el reconeixement passa perquè els nostres noms apareguin sempre als crèdits de les obres en tots els suports i mitjans; en segon lloc, perquè tinguem representació en la redacció i el debat sobre les lleis i les directives que afecten la nostra professió, i per últim, hem de lluitar perquè els mitjans audiovisuals siguin accessibles per tothom, no només pensant en les persones amb discapacitats visuals o acústiques, sinó també en persones grans, nens o immigrants. Cada col·lectiu té unes necessitats i nosaltres sabem com fer arribar una determinada informació en format audiovisual a cadascun d'ells". ◀

“Intentem arribar a persones amb discapacitat intel·lectual fent adaptacions amb lectura fàcil i audioexplicacions amb resums perquè no es perdin”, diu l'Esmeralda

“En primer lloc, el reconeixement passa perquè els nostres noms apareguin sempre als crèdits de les obres en tots els suports i mitjans”, reclama en Frederic

El trap: la música de les pobres

Què significa el trap, el gènere que triomfa als barris desposseïts de l'Estat, des d'un punt de vista social i cultural? L'impacte d'alguns dels seus temes a la xarxa, amb més de cinc milions de reproduccions, és superior al de bandes reconegudes com Manel

Dani Bastús
@danielbastus

És divendres al vespre a l'estació de Sabadell Sud. Una noia i tres nois, d'uns disset o divuit anys, seuen en un banc a l'andana 2-4. Els nois vesteixen pantalons de *pitillo* i jaqueta texana o de niló llampant i es van cobrint el cap amb la caputxa o una gorra. La noia calça unes *Air Max* i du uns pantalons militars cenyits i una dessuadora grisa i ampla, sobre la qual reposa una cadena daurada. La indumentària del quartet participa de l'estètica popularment coneguda com a *swagger*, recognoscible, *grosso modo*, per la presència d'imitacions de marques de luxe incorporades a un estil urbà cridaner, ostentós i transgressor. La música que punxen des de l'*smartphone* se sent a uns quants metres a la rodona, com se senten -també- les seves pròpies veus arrossegant-s'hi per sobre de forma inconstant. Les melodies són fosques i angoixants i els timbres distorsionats que n'emergeixen semblen, d'alguna manera, posthumans. "Es por ésto que estoy haciendo trap. Fumando en el parque, con la nueve detrás". El tren s'acosta, engoleix el so i se l'endú a l'interior dels vagons en direcció a Martorell. El silenci torna a l'andana. El que els quatre amics han estat escoltant són, majoritàriament, grups de trap barcelonins, els vídeos dels quals poden acumular més de cinc milions de visites a Youtube o, dit d'una altra manera, el triple que el videoclip "Benvolgut" de Manel o sis vegades més que la cançó més reproduïda de la Sílvia Pérez Cruz. Tot i així i atenent aquestes xifres, com és que se'n parla tan poc o tan poc detingudament, del trap? Per començar, recapitem, ben bé, què és el trap?

Youtube i Facebook fan possible, per ara, que qualsevol persona amb una videocàmera pugui socialitzar els productes de la seva creativitat al marge de la indústria cultural

Com a expressió musical del jovent dels barris més empobrits, el trap presenta contradiccions importants que el fan oscil·lar entre un fenomen reaccionari i emancipador

El terme remet a les *trap houses* -punts de venda de drogues- i es va començar a dedicar a un determinat tipus de rap, més ombrívol i líricament abocat a l'univers de la droga i la violència, que proliferava en zones marginals del sud dels Estats Units als anys 90. No fou, però, fins havent tombat el mil·lenni i de la mà de vocalistes com Rick Ross o Gucci Mane que el camí inaugurat per aquelles primeres temptatives va anar adquirint la forma relativament acabada d'un gènere. El 2013, l'estil irromp a l'Estat espanyol i troba els seus principals ambaixadors en Pxxr Gvng, la Zowi, Bad Gyal, Takers, Pimp Flaco o Chanel, entre altres. A grans trets, es caracteritza musicalment per l'ús de sintetitzadors agressius i melòdics, greus pesants, ralentització del tempo i ús d'*autotunes* per distorsionar la veu i cerca una sonoritat fosca, densa i inquietant.

Més enllà de la breu enumeració d'aquests atributs tècnics, resulta pertinent la pregunta: què suposa el trap a l'Estat espanyol com a fenomen social i cultural?

Història i condicions materials

En primer terme, cal situar el procés de democratització de l'accés a l'esfera pública, que ve de la mà de l'auge d'internet i les noves tecnologies, com la condició de possibilitat absoluta d'aquestes noves produccions. El Marx de *La ideologia alemanya* ja posava sobre la taula que hi ha moments en què el desenvolupament de les forces productives (éssers humans i mitjans per produir) entra en contradicció amb les relacions de producció vigents (les relacions que entaulen entre si les persones i amb les coses en el procés productiu: aquí i ara, fonamentades en la propietat privada i la producció de plusvàlua). Si, fins fa una dècada, tot músic es veia obligat a alienar els drets de les seves produccions en un segell discogràfic per poder adquirir un radi de comunicació massiu, la revolució tecnològica que cristal·litza en Youtube i Facebook fa possible, com a mínim per ara, que qualsevol persona amb una videocàmera pugui socialitzar els productes de la seva creativitat al marge de la indústria cultural. Si, a l'equació, hi afegim la facilitat de compondre un tema de trap, en què la distorsió de l'*autotunes* arriba a eximir la vocalista de tenir una bona veu, es comprenen la magnitud i l'abast de la seva producció i distribució. Tot i que, evidentment, les discogràfiques tractin de corregir aquesta desviació, el jovent traper que des d'aquí ha adquirit fama internacional és conscient de les contradiccions que subjauen en el procés: "*Puedes intentar encerrar la música, pero se escapará siempre*", resa Yung Beef, membre il·lustre de Pxxr Gvng, conjunt punter del trap estatal, que ja ha abandonat la seva relació fugaç amb Sony.

El trap, a més de ser una música essencialment autoproduïda, en bona part dona veu i representa una classe social exclosa -per

baix- del treball assalariat. El jovent que participa en el procés de circulació del trap prové, en gran mesura, dels barris més desposseïts de les perifèries urbanes; o, com enllesteix fàcilment Khaled, també de Pxxr Gvng: "Lo que hacemos nosotros es música para pobres. Para que la disfrute la gente de los barrios marginados".

Què és, aleshores, el que proposa el jovent dels estrats més castigats de casa nostra? Talment com el punk durant els 70 del desmantellament del proletariat industrial i les onades d'empobriment, el nou estil converteix el nihilisme en un dels seus elements estructurants i l'apologia de la droga, el sexe i la violència en la seva litúrgia quotidiana.

El trap, doncs, com a expressió musical del jovent dels barris més empobrits de les nostres ciutats, presenta contradiccions importants que el fan oscil·lar, en certa mesura, entre un fenomen reaccionari i emancipador.

Reacció i obertura

En primer terme, el trap crea i recrea una atmosfera d'hostilitat i de confrontació que, sovint, desemboca en el fenomen del *beef*: la pràctica, habitual en aquest univers, de viralitzar les picabaralles amb altres trapers, ja sia amb missatges amenaçadors a les xarxes o pujant vídeos intimidatoris o directament humiliants a Youtube, com ara gravacions de pallisses. En la mateixa línia, el motiu líric de la sortida individual de la misèria, que abandona tot tipus de concepció comunitària, no és residual en el gènere: "*Yo doy gracias a Dios por la droga, yo doy gracias a Dios por los yonkis*". Parlem d'un moviment en què, d'altra banda, l'apologia del consum i el tràfic de drogues hi és aclaparant i qualitativament més explícita que en els gèneres anteriors. Finalment i en cap cas menys important, cal posar sobre la taula el fort caràcter masculista de moltes de les produccions, fet que ens obliga a comprendre sota quines formes es reconfigura el patriarcat en les generacions més joves. El videoclip del tema "*Hazte cuenta*", que compta gairebé amb quatre milions de visites i en què Kaidy Cain enarbora el que és gairebé una crida a la violació, només és un cas extrem d'una dinàmica afiançada. Val a dir que, l'any passat, el cantant es va veure obligat a cancel·lar una gira per Galícia gràcies a la pressió dels col·lectius feministes.

A l'altra riba de la contradicció, però, també hi ha diversos elements que cal comentar. En primer lloc, que el jovent que participa en el moviment social del trap pertany a una generació i a un estrat social per qui el fenomen de la migració és indissoluble del seu món d'experiència al barri. Els videoclips estan protagonitzats per joves que provenen d'origens diversos, orgullosos de les seves arrels, que dilueixen les seves particularitats pròpies en un pou comú de patrimoni mestís -el llenguatge del trap, amalgama d'ex-

A l'esquerra, la traperera Bad Gyal; a la dreta, la banda de trap Pxxr Gvng / SONY MUSIC

pressions autòctones, àrabs, llatines i anglòfones, ho il·lustra prou bé. En aquest sentit, el trap participa de la sedimentació del dic multicultural que va fent capitar l'ombra del racisme, fins fa no tant àmpliament estesa sobre les zones perifèriques.

Seguint aquest deixant, també és cert que, de tant en tant, un centelleig de consciència i orgull de classe perfora els densos miasmes d'hostilitat entre semblants: “*Dios bendiga todos los barrios bajos*”, “*Que follen a los avisos de desahucio*”, són alguns d'aquests versos esporàdics. És significativa, en aquest sentit, la resposta de Yung Beef a la pregunta, formulada per un periodista de la Ser, d'en quina bogeria fastuosa invertiria els seus beneficis imminents: “*Si nos va bien, nosotros, el año que viene tenemos a todos los niños del barrio comiendo*”.

El trap femení

Hi ha una de les possibles obertures a què apunta el trap que mereix un paràgraf a part: les produccions femenines. El paper que hi desenvolupen les dones resulta més interessant encara que la magnitud de dones que salten a l'arena pública a compartir les seves propostes. En aquest sentit, el fil que embasta traperes com Zowi, Chanel, Somadamantina o Bad Gyal és, d'entrada, la seva actitud poderosa, segura i autocentrada, que tendeix a cristal·litzar en un tipus de personatge tradicionalment representat per homes i que, sovint, es manifesta, contra els clàssics dictats virginals, en la figura de la *dealer* o de la consumidora. “*Soy la mamasita de todas las raxets, tengo dos kilos en el coche*”, “*Yo tengo azúcar glass, esto solo lo consume la alta class*”, “*La droga por la ventana cuando veo luces*”, són en aquest sentit retalls d'un mateix leitmotiv recurrent. Aquesta independència i autodeterminació mena necessàriament a una altra de les particularitats d'aquest trap, la reivindicació de la

dona com a subjecte de plaer i activitat sexual. Així doncs, no són pocs els moments en què les cançons fan ressonar, enllà de les dècades, el vell himne de les Vulpes -*Me gusta ser una zorra*- que sovint s'ha rescatat des del feminisme. En aquest sentit, tampoc no sorprèn que traperes com Zowi o Bad Gyal reivindicuin obertament l'exploració de les formes de l'amor lliure i l'abandonament dels patrons relacionals romàntics i conservadors.

Així, i en la mesura que s'erigeixen en una posició de poder, aquestes dones són capaces de disputar pams de sentit de la vida quotidiana. Si la població afroamericana, durant les darreres dècades del segle passat, es va reapropriar de l'apel·latiu *nigger* -despectiu en els llavis de la gent racista- per atorgar-li una significació autoafirmativa, les traperes de casa nostra desenvolupen un moviment similar, per exemple, amb la paraula *puta*: “*Podemos hacer con las palabras lo que nos dé la gana. Si me dices puta, yo estoy por encima y te giro la palabra. Yo tengo el poder, decido yo*”, sentència Bad Gyal.

Fa molts més anys, Humpty Dumpty, l'ou d'*Alicia a través del mirall*, s'expressava en termes molt semblants. “El problema és qui mana, i prou”, respon a la pregunta d'Alicia sobre si les paraules realment poden significar el que ell vulgui que signifiquin a cada moment. En la limitada realitat del *hood*, l'univers del trap sembla enarborar precisament aquesta consigna. “El problema és qui mana”: *la money, la nueve, la fama, mi clicla, mi polla, mis ratxets, mis goonies, mis bitches, la mama*, “i prou”. És clar, d'altra banda, que en altres contextos històrics d'organització política al barri tot plegat hauria cobrat tarannàs ben diferents. Caldria que l'esquerra amb voluntat de representar i articular aquestes subjectivitats, des de la participació i no l'exterioritat, no perdi de vista, començant pel trap, les seves manifestacions culturals més genuïnes. ◀

Traperes com Zowi o Bad Gyal reivindiquen obertament l'exploració de les formes de l'amor lliure i l'abandonament dels patrons relacionals romàntics i conservadors

Si la població afroamericana es va reapropriar de l'apel·latiu *nigger* per atorgar-li una significació autoafirmativa, les traperes de casa nostra ho fan amb la paraula *puta*

RÀDIO PICA. CRÍTICA, COMPROMÍS I CREATIVITAT LLIURE DES DE 1981
www.radiopica.net

Periodisme és publicar allò que algú no vol que publicis

La resta són relacions públiques

George Orwell

'Rogue One': fingir la maduresa

La nova pel·lícula de *Star wars* presenta un panorama geopolític més complex que el de la trilogia original, amb divisions i dissensions dins d'una aliança rebel que també assassina. Posteriorment, segella les fissures obertes en el seu plantejament dualista

Ignasi Franch
@ignasifranch

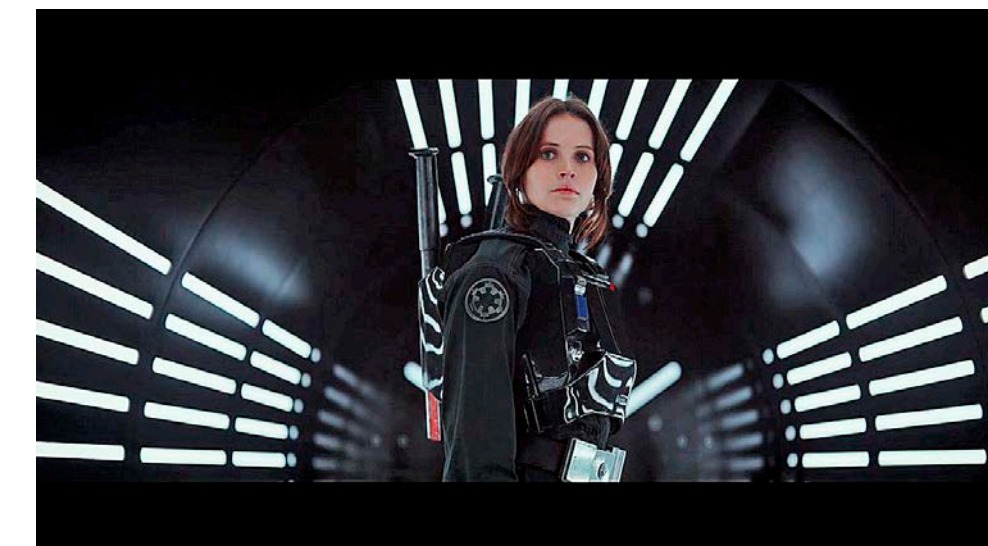
A l'època de la seva estrena, *La guerra de las galaxias* es va considerar una injecció d'optimisme en el cinema comercial. Encara que George Lucas volia criticar l'imperialisme estatunidenc, va acabar optant per una abstracció que permetia interpretar el relat de maneres oposades. Potser la intenció havia estat subversiva, però tot plegat feia recordar la Segona Guerra Mundial, el mite còmode de la guerra bona i justa (si s'oblidaven els bombardejos sobre Tòquio, Dresden, Hiroshima, Nagasaki...).

Al mateix temps que *Apocalypse Now* llençava sal a la ferida del Vietnam, Lucas va oferir una ficció que (voluntàriament o involuntàriament) permetia una lectura d'autoafirmació. Projectava simpatia vers uns rebels que podien recordar el Vietcong (o els mujahidins, posteriorment), però permetia que els fills de l'imperi estatunidenc se sentissin identificats amb uns herois de *western* fronterer. Explicava una lluita simple contra l'opressió, una rebel·lió juvenil i lluminosa que triomfava a través d'una violència lleugera, que matava sense que es veiés una gota de sang.

Més que una guerra, Lucas ens mostrava un joc de guerra. I els herois eren lluitadors per la llibertat, aquells *freedom fighters* que connectaven amb l'imaginari anarcocapitalista. A la realitat, l'administració Reagan va cuidar aquesta figura a través d'un relat pueril de la geopolítica mundial. De la mateixa manera que els rebels de *Star wars* lluitaven contra l'imperi i no calien més explicacions, els *freedom fighters* de Nicaragua (la Contra) o l'Afganistan (els talibans) eren herois perquè lluitaven contra la Unió Soviètica. Les pantalles cinematogràfiques i les rodes de premsa de la Casa Blanca apostaven pel mateix llenguatge esquemàtic i simplificador. Fins i tot la gran proposta armamentística dels EUA del moment va ser rebatejada pels mitjans de comunicació, inicialment de manera sarcàstica, com "la guerra de les galàxies".

Fingiment de complexitat

Quaranta anys després de l'estrena de la pel·lícula original, s'ha estrenat una nova entrada a la saga. *Rogue One* escenifica una certa assumptió de la complexitat. La revolució contra un cruel imperi galàctic es bifurca en diversos camins i estra-

Fotograma d'una de les escenes de la nova entrega de Star Wars / WALT DISNEY STUDIOS MOTION PICTURE

tègies. Ja no estem davant un univers dividit en bons, dolents i covards, sinó que tenim faccions diferenciades i estratègies diverses a l'hora d'afrontar els conflictes (cosa que ja succeïa a la trilogia iniciada amb *La amenaza fantasma*, que incloïa intrigues i debats de passadissos). Fins i tot tenim rebels que assassinen de manera evident i innecessària. Els jocs de guerra són ara una mica més reals i menys maniqueus.

Malgrat tot, els responsables de *Rogue one* gestionen aquesta complexitat de manera tramposa. Com a *Capitán América: civil war* o *Batman v Superman*, es fingeix un debat inexistent. A *Capitán América: civil war*, sabem des del principi que el super-soldat protagonista defensa la causa *correcta*: l'autarquia dels superherois, independents d'unes institucions democràtiques corrompudes. A *Batman v Superman*, l'enfrontament entre els dos protagonistes conclou quan apareix un malvat al qual atonyinar en equip. I el guió del nou film de *Star wars* segella ràpidament les fissures que obre al primer tram del relat. La jove aïllacionista es compromet amb la revolta. El sicari de l'aliança rebel ignora les ordres que l'embruteixen. I el revolucionari que s'ha convertit en un senyor de la guerra, exclòs pel seu extremisme, col·labora amb la causa de la unitat mitjançant el suïcidi. Tot condueix al retorn del dualisme. Amb una diferència respecte a

No estem davant un univers dividit en bons, dolents i covards, sinó que tenim faccions diferenciades i estratègies diverses a l'hora d'afrontar els conflictes

les pel·lícules històriques de la saga: estem davant d'una història fortament sacrificial, més amarga i menys optimista.

Pel camí, no falten les exploracions de terreny ben conegut, que toquen o superen la línia de separació amb el *déjà vu*: tenim plànols de superarmes, humor robòtic... I Disney continua apostant per una certa representació de la diversitat a través d'una protagonista femenina i uns personatges secundaris d'ètnies diverses. Encara que no hi falta el protagonisme dels vincles familiars, el film també suposa un interludi en la saga i la nissaga dels Skywalker. Per una vegada, els membres d'aquesta estirp apareixen només a la perifèria d'una narració una mica menys mitòmana que *El despertar de la fuerza*, menys nostàlgica, potser més sòbria, però també una mica més vulgar. ◀

PART A CASA I COM A CASA

migjorn
casa de naixements

www.migjorn.net
Tlf. 938 33 06 78

La **Directa** utilitza els serveis de

foli verd

gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

bodega

La Risa

OBRIM CADA DIA
AV. VALLCARCA 81

VINS, VERMUT, TAPES I CERVESES ARTESANES
-ENTITAT CULTURAL SENSE ANIM DE LUCRE-

Creació i creixement de les cooperatives de treball

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

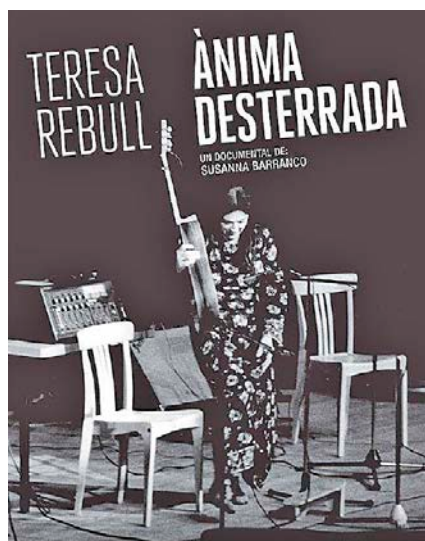
@coopstreball cooperativestreball

www.cooperativestreball.coop

RESSENYES

Teresa Rebull, la força d'una veu exiliada

Salut Vila
@salutvilaros

Mirada sincera, serena i profunda, veu forta, contundent i alhora tendra, Teresa Rebull captivava des del primer instant per l'energia, la passió i la vitalitat que despenia. Encara als seus 95 anys, portava a les espatlles el pes de l'exili i l'enyor de la terra que l'havia vist néixer. El documental *Teresa Rebull, ànima desterrada*, escrit i dirigit per Susanna Barranco, és fruit de les trobades que l'autora va mantenir amb l'artista mentre preparaven el que havia de ser el seu últim recital. El projecte es va estroncar amb la mort de Teresa l'abril de 2015.

A partir de les converses mantingudes a la seva casa de Banyuls de la Marenda i el testimoni de persones que la van conèixer de prop -Pedro Soler (el seu guitarrista), Lluís Llach o Marina Rossell, a més de la seva germana i els seus dos fills-, la documentalista ens presenta un treball intimista que ens apropa a un personatge extraordinari: la Teresa cantant i pintora, que veu en l'art i la bellesa les eines per canviar el món

-coneguda com l'àvia de la Nova Cançó, representa el lligam de la cançó en català a la Catalunya Nord-; i la Teresa activista, militant del POUM, filla de mare i pare anarquistes, orgullosa de formar part d'un poble que va lluitar contra el feixisme.

Malgrat les decepcions de la seva generació i les dures vivències de la guerra i l'exili, Rebull va viure amb la certesa que l'amor ho pot tot. Revolucionària fins als seus últims dies, amb la utopia sempre en ment i amb l'esperança posada en la classe obrera, al documental també reflexiona sobre temes vigents, com la crisi del capitalisme o el procés independentista.

D'aquesta manera, Barranco aixeca el tel de la invisibilitat en la qual, massa sovint, resten les persones exiliades i ens apropa a una figura imprescindible pel seu exemple de compromís i de lluita incansable per les llibertats, alhora que permet donar-la a conèixer a les noves generacions. ◀

DVD

Teresa Rebull, ànima desterrada

Directora i guionista: Susanna Barranco

Durada: 65 minuts

Terror 'low cost' efectiu i atmosfèric

Ignasi Franch
@ignasifranch

Són temps de claustrofília pel cinema de terror. Rodar en espais tancats ja no és solament un desafiament estilístic o una manera d'afrontar les limitacions pressupostàries: també és un model de negoci. La productora Blumhouse, impulsora d'*Insidious* o *The purge*, ha canviat el panorama del gènere amb horrors *low cost* que inspiren gegants de l'entreteniment. Time Warner, per exemple, ha vist un filó en les cases encantades de James Wan (*Expediente Warren*). El danès André Ovredal (*Trollhunter*) ha fet la seva proposta amb *La autopsia de Jane Doe*, una obra marcada per la localització en espais reduïts, l'ús moderat dels efectes especials... i un enfocament allunyat del terror *familiar* que predomina a les sales comercials.

La pel·lícula comença a l'escenari d'un crim violent en una petita localitat nord-americana. El cos d'una desconeguda, morta sense cap causa aparent, és l'estrany testimoni de la massacre. Desconcertada, la policia espera que una autòpsia faciliti la reconstrucció dels fets. El dipòsit de cadàvers serà

l'espai quasi únic de la narració. I els responsables del film ho aprofiten per dotar els seus personatges d'una certa humanitat: un forense vidu, lacònic, entregat al treball, i el seu fill i ajudant, que vol començar una vida nova a la ciutat. El tercer personatge és aquest cos nu, inert, que serà esbudellat.

La narració, on no falten els plànols explícits d'òrgans i vísceres, deriva progressivament cap al conte sobrenatural. Entre anticipacions de la por i ensurts efectius, el film ofereix recursos clàssics (portes que s'obren, foscors on es poden amagar monstres...), mentre que en el rerefons apareix el missatge possible sobre la intolerància que genera violència. Potser algunes coses no encaixen en clau fantàstica, però l'artefacte narratiu, realçat per una concisió afavoridora, facilita que el film pugui resultar tan modest com suggeridor. ◀

CINEMA

La autopsia de Jane Doe

Director: André Ovredal

Guionistes: Ian B. Goldberg i Richard Nan

Durada: 86 minuts

de quina banda estàs?

per canviar les coses cal mullar-se

ecologistes
en acció

Associa't a www.ecologistasenaccion.org

inDirecta

“El segrest d’infants va ser una estratègia de terra cremada”

/ MAGDALENA
PUIGSERVER

Àlex Romaguera
@AlexRomaguera

Com et vas implicar en la recerca d’infants desapareguts durant la guerra civil a El Salvador?

Va ser casualitat. Jo col·laborava amb els comitès de solidaritat Óscar Romero de Cadis quan, en un viatge a Bolívia, vaig conèixer el sociòleg Ignacio Cano, membre de la comissió de la veritat d’El Salvador. Ell em va convidar a conèixer la situació i... d’una experiència que havia de durar dos mesos, ja en fa 24 anys.

El 1994, un grup de persones a qui havien segrestat fills i filles es va organitzar per reclamar justícia...

Allò va ser l’origen de l’Associación Pro-Búsqueda, a la qual em vaig incorporar el 2013, si bé ja coneixia la seva activitat. En total, 35.000 menors van desaparèixer durant la guerra; la majoria van ser adoptats de manera irregular mitjançant una xarxa en què l’Estat va participar a través de les forces armades i els alts funcionaris. Però també hi va haver advocats, notaris i membres de l’oligarquia que es van beneficiar del tràfic de menors.

Estava planificat amb algun propòsit concret?

Respon a una estratègia de terra cremada. La idea era debilitar les poblacions dissidents. No sols per evitar que hi hagués futurs guerrillers; també per infligir un dany psicològic a les comunitats afins al Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional (FMLN). Hi ha imatges enregistrades on es veuen columnes de militars sortint de les poblacions amb nens segrestats a les seves motxilles.

Quines edats tenien aquestes criatures?

Entre 0 i 5 anys. Els més petits quedaven allotjats en albergs religiosos, des d’on passaven a mans de militars, polítics i eclesiàstics, que en alguns casos els utilitzaven com a criats o esclaus sexuals o els venien per a adopció. Els més grans passaven per les casernes, on, després d’adoctrinar-los, se’ls obligava a combatre a les forces armades. Molts van morir en combat.

Com entraven en aquesta cadena les famílies receptores?

Els nens sortien amb un visat i, quan arribaven al país de destí, se’ls tramitava la nacionalitat. Algú de l’Estat els feia els papers.

Els nascuts al nord del país, que tenien la pell i els ulls més clars, eren venuts en adopció a famílies europees, principalment de França i Itàlia, però també dels Estats Units. Hi ha una comunicació entre el consolat nord-americà i Orlando Montano en què aquest general mostra una predilecció especial pel tràfic de menors i comenta l’existència de “mercaderia lliure d’infants”. En canvi, els menors més foscos de pell quedaven tancats a l’espera de ser venuts o explotats dins el país.

Fins ara, heu resolt el cas de 425 menors, 267 de les quals han conegut els seus pares i les seves mares biològiques. La resta no han volgut saber-ne res?

Cada persona gestiona el trauma a la seva manera. Hi ha casos satisfactoris, altres que estan en fase d’elaboració i alguns en què l’infant ha mort, davant els quals hem de buscar la manera d’abordar un dol que té molt d’ambigu. En la majoria dels casos, però, el retrobament només suposa ampliar el cercle familiar perquè són homes i dones que ja tenen la seva vida feta.

El nou govern d’esquerres és procliu a depurar aquests crims?

Té més voluntat que els governs anteriors. El problema és que la fiscalia està en mans dels sectors retrògrads del país, que a banda de no destinar recursos a buscar els desapareguts, encara ha d’obrir el banc de perfil genètic i sancionar els responsables. De moment, no han investigat cap cas i els que han sortit a la llum ha estat gràcies a les víctimes.

El juliol passat, la Cort Suprema va declarar inconstitucional la llei d’amnistia de 1993. Això permetrà encausar els responsables?

És complicat. Falta que el president ordeni l’obertura dels expedients militars i consensui un model de justícia transicional i restaurativa, perquè ja tenim dues generacions colpejades per la impunitat. Les mares estan disposades a perdonar si els diuen la veritat, però els seus fills reclamen processos penals. Hem de trobar mesures perquè es reconegui què va passar i perquè no torni a succeir mai més. És una lluita contra el temps ja que les víctimes van morint a poc a poc. ◀

Eduardo García Doblas

activista pels drets humans a El Salvador

Durant el conflicte armat a El Salvador (1980-1992), milers de criatures de les comunitats properes a la guerrilla del Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional (FMLN) van ser raptades amb l’objectiu que l’exèrcit i sectors afins al poder s’enriquessin traficant amb elles. Avui, conèixer quin va ser el seu destí és a l’agenda d’una societat que, a causa de la guerra, presenta uns nivells elevats de pobresa, militarisme i crim organitzat. Només la valentia de les famílies afectades ha permès obrir una escletxa per esclarir aquests crims de lesa humanitat, dels quals Eduardo García Doblas fa anys que investiga els efectes. Director de l’Associación Pro-Búsqueda de Niñas y Niños Desaparecidos d’El Salvador, García Doblas malda perquè el país sud-americà intervingui i ofereixi el suport psicosocial i jurídic que reclamen les víctimes. “La situació dels infants d’El Salvador recorda molt la dels refugiats de Síria, on ja hi ha 10.000 menors desapareguts”, afirma aquest activista, que durant la seva estada a Europa s’ha reunit amb diverses institucions per exigir-los que contribueixin a aclarir la veritat.